

## บทที่ ๔

### วิเคราะห์บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุวรน จันทะราช

เมื่อศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุวรน จันทะราชแล้ว ยังไม่ถือได้ว่าเป็นการประสบความสำเร็จในการทำงานและเกิดประโยชน์แก่พระพุทธศาสนา สิ่งเป็นเครื่องพิสูจน์ยืนยันได้นั้น คือ การศึกษาถึงผลการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เกิดจากความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ และวิธีการทำงานด้านต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาผลการปฏิบัติงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระสุวรน จันทะราช โดยมีรายละเอียดที่จะได้นำเสนอ ดังนี้

#### ๔.๑ บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุวรน จันทะราช

พระสุวรน จันทะราชทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีนั้นต้องอาศัยปัจจัยหรือองค์ประกอบหลายประการ โดยรู้ได้จากผลของการศึกษารูปแบบ กลวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระสุวรน จันทะราชและผลจากการสัมภาษณ์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ทำให้ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่ ๒ ประการ คือ ๑) ปัจจัยด้านองค์ ประกอบของการแสดงหรือบรรยายธรรม หมายถึง ผู้แสดงหรือผู้บรรยาย เนื้อหา ผู้ฟัง ๒) ปัจจัยด้านทางสังคม หมายถึง ความนิยมของผู้ฟัง เป็นต้น

##### ๔.๑.๑ บทบาทด้านองค์ประกอบการแสดงหรือการบรรยายธรรม

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุวรน จันทะราชมีทั้งการแสดงธรรม การบรรยายและการปาฐกถา เป็นการใช้สื่อบุคคลในการเผยแผ่ สื่อบุคคลเป็นสิ่งที่มียุทธพลค่อนข้างมากในเรื่องของการโน้มน้าวและชักจูงใจ จากการศึกษาพบว่า ประสบความสำเร็จด้านการพูดเป็นอย่างดี ธรรมะที่แสดงได้กลายเป็นบรรทัดฐานแก่สาธารณชน ในการนำมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตประจำวัน การแสดงธรรมเป็นกระบวนการที่สร้างความร่วมกัน อันได้แก่ความรู้สึกร่วมกัน ข้อมูลข่าวสารอารมณ์ของบุคคลสองฝ่าย คือ ผู้แสดงและผู้ฟัง โดยผู้แสดงได้ถ่ายทอดความรู้สึกร่วมกัน เนื้อหาความต้องการ อารมณ์ ซึ่งเราอาจหมายถึง ตัวเนื้อหาสาระ (Message) ที่ผู้แสดงธรรมต้องการให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจร่วมกัน จึงอาจสรุปถึงองค์ประกอบที่สำคัญๆของการแสดงธรรมที่ทำให้พระสุวรน จันทะราชประสบผลสำเร็จในการเผยแผ่ธรรมะมี ๔ ประการ คือ

##### ๑. ผู้แสดงหรือบรรยายธรรม

พระสุวรรณ จันทราชผู้ทำหน้าที่แสดงหรือบรรยายธรรมถือว่า มีความสัมพันธ์ต่อองค์ประกอบอื่นๆ ทั้งในการเลือกเนื้อหา วิธีการ รวมถึงการพิจารณาถึงกลุ่มผู้ฟัง เป้าหมายสำคัญก็เพื่อการแสดงธรรมไปยังผู้ฟัง เพื่อสามารถนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน อันจะเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ดีของคนในสังคม ให้มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น ในการแสดงธรรมนั้น ผู้แสดงจะประสบความสำเร็จหรือความล้มเหลว สิ่งสำคัญขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้แสดงธรรม ประเด็นดังกล่าวเป็นปัจจัยส่งผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คุณสมบัติเฉพาะที่ทำให้สัมฤทธิ์ผล หรือประสบความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สามารถวิเคราะห์ได้ตามหลักเกณฑ์ต่างๆ มี ๙ ประการ ดังต่อไปนี้

**๑.๑) ความน่าเชื่อถือ (Credibility)** กระบวนการถ่ายทอดไม่ว่าจะเป็น การพูดหรือการเขียน สิ่งสำคัญคือความน่าเชื่อถือในตัวผู้พูดมีผลต่อการพูด เพราะถ้าหากผู้ฟังมีความรู้สึกว่าผู้พูดเป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือไว้วางใจได้ การยอมรับก็เกิดขึ้นได้ง่าย พระสุวรรณ จันทราชเป็นพระนักเผยแผ่ที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือในตัวเองได้อย่างดี ทั้งนี้ความน่าเชื่อถืออาจมาจาก ความรู้ความสามารถ สถานภาพ บุคลิกลักษณะและคุณธรรมที่มีเป็นที่ประจักษ์แก่ผู้คนโดยทั่วไป ด้านความน่าเชื่อถือของพระสุวรรณ จันทราชนี้ ผู้ที่รู้จักและนับถือ ได้พูดถึงความน่าเชื่อถือดังมีข้อความว่า เมื่อมีโอกาสเห็นการสนทนาของบุคคลอื่นกับพระสุวรรณ จันทราช และทั้งตัวเองด้วยเมื่อได้สนทนากับแล้ว เห็นได้ว่าเป็นคนพูดจาฉะฉาน จริใจและมีความเป็นกันเอง เมื่อถึงเวลาที่จะแสดงถึงความถูกต้องหรือความผิดในเรื่องใด ก็จะยกเหตุผลมาอธิบายอย่างชัดเจน นอกจากนั้นยังได้ทำทุกสิ่งทุกอย่างให้สำเร็จเป็นรูปธรรมตามอุดมการณ์ที่ได้ตั้งใจไว้ทุกเรื่อง สิ่งที่แสดงออกมาย่อมเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือให้ปรากฏ<sup>๑</sup>

**๑.๒) ความรู้ความสามารถด้านการเผยแผ่ (Knowledge and Ability)** พระสุวรรณ จันทราชเป็นผู้มีความรู้แตกฉานในเรื่องหลักพุทธศาสนาและเป็นที่ปรากฏชัดแก่ผู้พบเห็นโดยทั่วไป เป็นที่ยอมรับโดยเฉพาะความรู้ความสามารถในการนำเสนอด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและสอดแทรกด้วยคติธรรม น้ำเสียงดี อักขระชัดเจนสละสลวย รู้เรื่องความเป็นไปของสังคม เป็นนักเทศน์มีความชำนาญในการประยุกต์หลักธรรมะให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้ดี สามารถนำเสนอธรรมะได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง ชวนให้ประพฤติปฏิบัติ ทำให้ผู้ฟังสนุกสนานชอบใจและตั้งใจ ฟัง ตลอดถึงภูมิธรรมที่ศึกษาเล่าเรียนมา มีผลงานทั้งการพูดและงานเขียนหนังสือธรรมะหลายเล่ม สิ่งเหล่านี้สามารถเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านนี้จริง

<sup>๑</sup> สัมภาษณ์ ศิริประภาภรณ์ สินตะนิทย์, บ้านปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว วันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๕๕๙.

**๑.๓) มีบุคลิกลักษณะน่าเลื่อมใส (Personality)** พระสุวรรณ จันทราช เป็นบุคคลผู้ที่มีบุคลิกลักษณะดี มีความดึงดูดใจ ย่อมเป็นเครื่องกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดความสนใจและพึงพอใจ เหมือนกับการโฆษณาสินค้า มักนิยมเอาดารารายการ ศิลปินเพลง หรือนักกีฬาที่มีชื่อเสียงมาเป็นผู้แสดงโฆษณา ทั่วๆไปบุคคลเหล่านี้ถ้าจะไม่ได้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องสินค้า นั้นเลย<sup>๒</sup> แต่เพียงมีบุคลิกลักษณะดีเป็นที่ดึงดูดใจ ก็ทำให้คนเกิดความสนใจได้เช่นกัน เป็นผู้หนึ่งที่มีบุคลิกลักษณะดี การนุ่งห่มเป็นระเบียบเรียบร้อย การยืน การเดิน การขึ้นธรรมาสน์ทุกอย่างถูกฝึกฝนมาเป็นอย่างดี ทำให้ในการพูดก็สง่างาม สีสากการเทศน์น่าสนใจ จึงรวมเป็นองค์ประกอบที่น่าเลื่อมใสศรัทธาของผู้ฟังเป็นอย่างยิ่ง ด้านบุคลิกภาพนี้มีผู้ที่มาปฏิบัติธรรมที่วัดคนหนึ่งที่คุณเคยกับได้กล่าวว่า

มีความเคารพและศรัทธาพระสุวรรณ จันทราช มีบุคลิกลักษณะน่าเลื่อมใสมาก เช่น เวลาขึ้นสนทนากับบุคคลทั่วไปจะสำรวมกายยืนในท่าตรงที่สง่างาม โดยเฉพาะเรื่องการขึ้นธรรมาสน์แสดงธรรมนั้น จะนุ่งห่มจีวรมีผ้ารัดคออย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยและนั่งแสดงธรรมตัวตรงเสมอ จะไม่ยอมนั่งตัวเอียงเป็นอันขาด<sup>๓</sup>

**๑.๔) สถานภาพและบทบาท (Status and Role)** พระสุวรรณ จันทราชมีสถานภาพและบทบาทโดยตรงต่อการเป็นพระสงฆ์นักเผยแผ่ธรรมะ สถานภาพ เป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าคณะอำเภอ พระอุปัชฌาย์ ตลอดทั้งเป็นพระธรรมทูตและมีบทบาทมากมายในงานพระศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานทางด้านเผยแผ่ มีทั้งการบรรยาย การปาฐกถา อภิปรายและเขียนหนังสือธรรมะ ดังนั้น สถานภาพและบทบาท เป็นตัวชี้ชัดลงไปว่า เป็นผู้ที่เหมาะสมกับงานเผยแผ่อย่างแท้จริง ทำให้ผู้ฟังเกิดความเชื่อมั่นและตั้งใจพร้อมที่จะรับเนื้อหาสาระได้อย่างเต็มที่

**๑.๕) ความเป็นกันเอง** เมื่อผู้พูดเริ่มการพูดถือได้ว่าเป็นเบื้องต้นแห่งการนำเสนอ ดังคำที่คนมักกล่าวกันว่า “เริ่มต้นที่ดี มีชัยไปกว่าครึ่ง” การพูดที่มีความเป็นกันเอง จะทำให้เกิดความสนิทสนมใกล้ชิดซึ่งมีผลต่อใจของผู้ฟัง ทำให้ผู้ฟังเกิดความสบายใจและเป็นกันเองกับผู้พูด เมื่อเป็นเช่นนี้จะทำให้ผู้พูดสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้ฟังได้ง่ายขึ้น พระสุวรรณ จันทราช เมื่อเริ่มพูดจะต้องทำให้ผู้ฟังรู้สึกสบายใจและเป็นกันเองกับตัวก่อน ดังคำพูดในเรื่องนี้ไว้ว่า

“ข้าพเจ้าถือหลักว่าต้องพูดแบบง่าย ๆ ให้ผู้ฟังเกิดความสบายใจและได้รับความรู้จริงๆ ถ้าเป็นปัญหาที่ต้องการจะให้คนอื่นตอบ ข้าพเจ้าก็จะถามขึ้นบ่อยๆหรือหลายๆครั้งว่า “ตอบซิโยม”

<sup>๒</sup> เกศินี จุฑาวิจิตร, การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ภาควิชาการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ สถาบันราชภัฏนครปฐม, (กรุงเทพมหานคร : เพชรเกษมการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๘๗.

<sup>๓</sup> สัมภาษณ์ ลัดดา คนยัง, บ้านโพรงาม แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

“เอ้า ตอบให้อาตมาฟังหน่อย” “ตอบหน่อยเร็ว” หรือเวลามีคนมาถามปัญหา ก็จะพูดให้เขาถามอีกว่า “เอ้า มีอะไรอีกถามมา” “ เอ้า ถามต่ออีกๆ” เป็นต้น”

**๑.๖) การสร้างสารที่ง่าย** เนื้อหา ข้อมูล ข่าวสาร หรือสิ่งที่เราพูดรวมเป็นข่าวสาร (Message) ถ้าเป็นสารที่ง่ายจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้เร็วและง่ายขึ้น การสร้างสารที่ง่าย ผู้พูดจะเป็นผู้กำหนดแต่นี่ก็เป็นตัวกำหนดถึงประสิทธิภาพของผู้พูดด้วยเช่นกัน ถ้าผู้พูดมีความสามารถทำสารที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจ การสื่อสารระหว่างกันก็มีโอกาสที่จะสำเร็จได้ง่ายขึ้น แต่ถ้าเนื้อหาสารที่ส่งไปเป็นสารที่เข้าใจยาก หรือผู้ฟังมีความรู้ในเรื่องนั้นน้อยก็อาจทำให้การสื่อสารล้มเหลวได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น ผู้ฟังไม่รู้เรื่องบาลีเลยแต่ผู้พูดอธิบายธรรมะน่าเสนอแต่คำบาลีเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้ฟังไม่รู้และไม่เข้าใจในสารนั้นเลย การสื่อสารก็ไม่บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น การสร้างสารที่ง่ายเหมาะสมกับผู้ฟังก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่จะทำให้การสื่อสารสัมฤทธิ์ผลได้ สามารถพูดเรื่องยากให้เป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย ดังเช่นเรื่องที่จะนำเสนอต่อไปนี้

ชีวิตคือกิจการงานตระการตา หมายความว่า ชีวิตของเราอยู่ด้วยการงาน ไม่มีใครอยู่เฉยๆ อยู่เฉยๆไม่ได้ต้องมีการงาน แม้ร่างกายของเรา ๓๒ ส่วน แต่ละอย่างก็ต้องทำหน้าที่ไม่ว่าส่วนใด ตั้งแต่หัวลงมาถึงเท้า เช่น ผมก็ทำหน้าที่ปกป้องความร้อนความหนาว ขนก็ต้องทำหน้าที่ปกป้องไม่ให้ฝุ่นและเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกาย หากร่างกายส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ทำงาน ร่างกายก็ไม่ปกติ ต้องเข้าโรงซ่อม ต้องไปหาหมอ ชีวิตนี้มีแต่งงาน ในส่วนต่างๆใน ๓๒ ส่วนก็มีงานทั้งหมด ส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ทำงานก็อยู่ไม่ได้ ญาติโยมลองบีบจมูกแล้วก็ปิดปาก ไม่ให้มันทำงาน ไม่ถึงชั่วโมงจะต้องตายแน่ๆ ดังนั้น จมูกมันก็ทำหน้าที่ด้วยการหายใจเข้าหายใจออก<sup>๔</sup>

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าพระสุวรรณ จันทราช ก็สามารถสร้างสารที่ยากทำให้ง่ายต่อการเข้าใจของผู้ฟังได้ ดังนั้น การสร้างสารที่ง่ายก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้บรรลุเป้าหมายในการพูดธรรมะเช่นกัน

**๑.๗) การสร้างบรรยากาศ** บรรยากาศในระหว่างการสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญ ผู้พูดเป็นผู้กำหนดว่าจะให้บรรยากาศในระหว่างการพูดของตนเองเป็นเช่นไร บรรยากาศจะต้องเข้ากับเรื่องที่เราจะพูด แต่ถ้าหากไม่ตรงกันอาจทำให้การสื่อสารไม่บรรลุตามต้องการได้ เช่น ผู้พูดพูดเรื่องไม่เป็นมงคลในงานมงคล หรือผู้พูดพูดเรื่องสนุกสนานเฮฮาในงานศพ เป็นต้น ดังนั้น การสร้างบรรยากาศให้เหมาะกับสถานที่และเรื่องที่จะพูดก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การพูดประสบความสำเร็จ ผู้พูดจำต้องรู้ว่าตนเองต้องการจะพูดอะไร อย่างไรและควรให้บรรยากาศเป็นเช่นไร

<sup>๔</sup> สัมภาษณ์ พระสุวรรณ จันทราช, เจ้าคณะแขวงจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๙.

พระสุวรณ จันทราชเป็นนักพูดที่สามารถสร้างบรรยากาศในการพูดได้ดีเยี่ยม ดังจะเห็นได้จากการที่ตอบคำถามชาวคริสต์ที่ต้องการให้ลาสิกขาไปทำงานเผยแผ่ให้กับศาสนาคริสต์ โดยเสนอให้เงินเดือนพร้อมมีรถและอุปกรณ์การเผยแผ่ครบครันแต่ก็ตอบปฏิเสธไป โดยพูดว่าชีวิตนี้อาตมาให้กับพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ได้ แต่จะให้กับพระเจ้าของไม่ได้หรอก ถ้าจะให้ไปก็ได้แต่หนึ่งกับกระดูกแต่ไม่ได้หัวใจของอาตมา ชาวคริสต์นั้นได้ฟังเช่นนั้นก็เข้าใจในเจตนาและพึงพอใจในอุดมคติของพระสุวรณ จันทราช ว่าได้ยึดถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะโดยแท้จริง ในที่สุดก็เลิกไปโดยมิได้เกลียดชังแต่ประการใด<sup>๕</sup>

**๑.๘) มีความทุ่มเทในการเผยแผ่** พระสุวรณ จันทราชเป็นผู้ทุ่มเทในการทำงานเป็นอย่างมาก เป็นนักเผยแผ่ที่มีความเสียสละ มีใจรัก มีความบริสุทธิ์ใจ มีแรงจูงใจและมีความตั้งใจในการทำงานด้านการเผยแผ่อย่างเต็มเปี่ยม เห็นได้จากผลงานการเขียนหนังสือ ได้รับการพิมพ์เป็นหนังสือแจกให้กับผู้สนใจจำนวนมากและการคิดค้นผลิตสื่ออุปกรณ์การเผยแผ่ธรรมอยู่ตลอดเวลา หลักเกณฑ์ทั้งหมดดังกล่าว เป็นปัจจัยที่ทำให้การพูดของพระสุวรณ จันทราชประสบความสำเร็จสิ่งต่างๆ เหล่านี้ อาจเป็นสิ่งที่ได้ฝึกฝนมาจนเกิดเป็นความเชี่ยวชาญชำนาญการ ตลอดถึงประสบการณ์ที่ผ่านเวทีการพูด เป็นทั้งนักแสดงธรรม นักบรรยายธรรมและปาฐกถาธรรม นอกจากนั้นก็ได้รับเชิญไปพูดในโอกาสต่างๆ อยู่เสมอ สิ่งทั้งหมดนี้ได้รวมเป็นปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการพูดอย่างแท้จริง

**๑.๙) ความเป็นผู้มีอุดมการณ์** พระสุวรณ จันทราชเป็นผู้มีอุดมการณ์ในการเผยแผ่ที่ชัดเจนสามารถสรุปได้ ๓ ข้อ คือ

- ๑) เมื่ออยู่ในศาสนาต้องทำประโยชน์ส่วนรวมให้มากที่สุด
- ๒) ต้องปฏิบัติธรรมให้ถึงความดับทุกข์พ้นทุกข์ให้ได้
- ๓) ถ้าทำไม่ได้ในสองข้อต้นนี้อาย่อยุ่ให้รกศาสนาเลย<sup>๖</sup>

พระสุวรณ จันทราช เป็นผู้มีความตั้งใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามอุดมการณ์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อต้องการอนุเคราะห์ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชนโดยทั่วไป มุ่งมั่นในการแสดงหลักธรรมให้เห็นถึงเหตุและผลของการปฏิบัติตามธรรมะข้อนั้นๆ อันจะทำให้สังคมโดยรวมเกิดความสงบเรียบร้อยและทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

## ๒. หลักธรรม

<sup>๕</sup> เรื่องเดียวกัน

<sup>๖</sup> อ้างแล้ว.

เนื้อหาของหลักธรรมที่มีผลต่อความสำเร็จของการแสดงธรรมของพระสุวรรณ จันทรานั้น ได้ใช้ภาษาพูด คือ การเทศน์ การบรรยาย ปาฐกถาและภาษาเขียนอันหมายถึงสิ่งพิมพ์ ต่างๆ การแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยมและวัตถุประสงค์ต่างๆ รูปแบบเนื้อหาของหลักธรรมที่นำมาใช้ในการเผยแผ่มีความสอดคล้องกับพระไตรปิฎกดังที่ได้นำเสนออยู่ในบทที่ ๓ แล้ว ในการแสดงธรรมมีการนำเสนอเนื้อหาทั้งในการพูดและการเขียน โดยประยุกต์เนื้อหาให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง มีความสละสลวยด้วยภาษาที่ชัดเจน เข้าใจง่ายและด้วยลีลาน้ำเสียงที่หนักแน่น จริงจัง ละเอียดลึกซึ่งชวนฟังสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

### ๓. ผู้ฟัง

ผู้ฟังก็เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้แสดงธรรมจะทำการพิจารณาว่าผู้ฟังนั้นมีลักษณะอย่างไร อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแสดงธรรมมีปัจจัย ๓ ประการ คือ ด้านการแสดงธรรม ด้านผู้ฟัง ด้านบุคลิกลักษณะ ซึ่งผู้แสดงธรรมต้องทำความเข้าใจต่อผู้ฟังว่ามีความชำนาญ ทักษะ ทักษะ ความรู้ เกี่ยวกับการรับฟังอย่างไร ในด้านผู้ฟังจะต้องทราบถึงอายุ เพศ การศึกษา อาชีพ ศาสนา สถานภาพ ทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ฟังอย่างถ่องแท้ ในด้านบุคลิกลักษณะ ผู้แสดงธรรมจะต้องทราบถึง อารมณ์ ความรู้สึก ทักษะของผู้ฟัง เพราะปัจจัยเหล่านี้ จะแสดงถึงการแสดงหรือบรรยายธรรมแต่ ละครั้งจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวมากน้อยเพียงใด

ในการแสดงธรรมเพื่อการเผยแผ่ของพระสุวรรณ จันทรราช ผู้ฟังส่วนมากจะเป็น ประชาชนทั่วไป ทุกเพศทุกวัยและทุกอาชีพ จะใช้การพูดมากกว่าการเขียน นำเสนอธรรมะด้วยภาษา ที่เข้าใจง่าย มีน้ำเสียงที่หนักแน่น จริงจัง ชวนต่อการฟัง<sup>๗</sup>

การแสดงธรรมของพระสุวรรณ จันทรราชในแต่ละครั้ง ย่อมประกอบไปด้วย คุณสมบัติลักษณะของการแสดงธรรมอย่างครบถ้วน คือ ในฐานะของผู้แสดงเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ จึงทำให้ได้รับการอาราธนาให้ไปแสดงธรรมอยู่เสมอ เนื้อหาหลักธรรมมีความถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่ายด้วยภาษาชาวบ้าน จะเห็นได้จากการที่มีผู้สนใจติดตามฟัง ทำให้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อ อิเลคทรอนิกส์ได้รับความสนใจมาก มีการนำเสนอที่น่าสนใจด้วยการประยุกต์เนื้อหาธรรมะให้ทันสมัยทัน เหตุการณ์และผู้ฟังก็มีความสนใจและตั้งใจฟังด้วยอาการอันสงบและน่าเลื่อมใสเป็นอย่างยิ่ง

### ๔.๑.๒ บทบาทด้านการบอรัมวิปัสสนากรรมฐาน

#### หลักสูตรการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

<sup>๗</sup> สัมภาษณ์ ลัดดา คนยัง, บ้านโพรงาม แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

เมื่อย้อนกลับไปทบทวนเนื้อหาเรื่องหลักสูตรการปฏิบัติกัมมัฏฐานของทั้งในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและในแนวทางของพระสุวรณ์ จันทราชแล้วจะพบว่า การจำแนกบุคคลเพื่อใช้ในหลักสูตรการปฏิบัติกัมมัฏฐานนั้น แม้ตามแนวทางของพระสุวรณ์ จันทราชที่จำแนกบุคคลเป็น ๔ ระดับจะแตกต่างจากที่พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเวไนยสัตว์เปรียบด้วยดอกบัวซึ่งมีเพียง ๓ เหล่า แต่การจำแนกบุคคลตามแนวทางของพระสุวรณ์ จันทราชดังกล่าวเหมือนกับการจำแนกบุคคลตามแนวทางของคัมภีร์อรรถกถา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การจำแนกบุคคลตามแนวทางของพระสุวรณ์ จันทราชที่สืบต่อกันมานั้นได้รับอิทธิพลมาจากคัมภีร์อรรถกถาดังกล่าว

นอกจากนี้ การตรวจดูอินทรีย์ของผู้เข้าปฏิบัติตามหลักสูตรว่า จัดอยู่ในกลุ่มคนระดับใด พระพุทธองค์ทรงใช้พุทธจักขุ ซึ่งแตกต่างจากแนวทางของพระสุวรณ์ จันทราชที่ใช้ “หลักสูตรคัดเลือกหนึ่ง” เป็นเครื่องมือ ผู้วิจัยเห็นว่า ความแตกต่างนี้มีสาเหตุจากการที่พระสุวรณ์ จันทราชไม่มีพุทธจักขุดังเช่นพระพุทธองค์ แต่ความแตกต่างกันนี้ไม่ได้แสดงว่า การตรวจดูอินทรีย์ของผู้เข้าปฏิบัติตาม “หลักสูตรคัดเลือกหนึ่ง” ของพระสุวรณ์ จันทราชจะไม่สอดคล้องกับแนวทางของพระพุทธองค์ เนื่องจาก “หลักสูตรคัดเลือกหนึ่ง” ของพระสุวรณ์ จันทราชเป็นไปตามพุทธประสงค์ในประเด็นนี้ ซึ่งเปรียบเทียบบวเหล่าที่ ๓ คือบัวจมอยู่ในน้ำหรือบุคคลผู้เนยยะที่สามารถปฏิบัติธรรมจนบรรลุผลได้<sup>๘</sup>

หลักสูตรวิปัสสนากัมมัฏฐานพระสุวรณ์ จันทราชนั้นได้ใช้หลักสูตรการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระพุทธเจ้าที่ทรงเปรียบเทียบความสามารถของบุคคลเหมือนบัว ๓ เหล่า และในอรรถกถาได้กล่าวถึงบัวเหล่าที่ ๔ เป็นเกณฑ์ในการสอน แต่มีความแตกต่างจากของพระผู้มีพระภาค คือ ใช้ผลของผู้เข้าปฏิบัติเป็นเกณฑ์ในการจัดลำดับความสามารถของบุคคล และท่านได้จัดเวลาลงไป สืบเนื่องความสามารถของพระสุวรณ์ จันทราชไม่สามารถเทียบพระพุทธองค์ได้ และบริบทของสังคมเปลี่ยนไป คนในปัจจุบันต้องทำงานหาเลี้ยงชีพในลักษณะที่ต่างจากพุทธกาล การปฏิบัติจึงต้องมีเวลาแน่ชัด ทำให้ผู้เข้าปฏิบัติพอมาถึงก็จะถามว่า จะมาอยู่ได้กี่วัน ดังนั้นใน “หลักสูตรคัดเลือกหนึ่ง” ท่านกำหนดระยะเวลา ๑๕-๒๐ วัน โดยผลของการศึกษาจบสัมมสนญาณเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือก เพื่อเป็นการตรวจสอบว่า ผู้ปฏิบัติเป็นบัวเหล่าไหน ถ้าผู้ปฏิบัติสามารถผ่านได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดแสดงว่าเป็นบัวเหล่าเนยยะขึ้นไป ดังนั้นพระสุวรณ์ จันทราชจึงต้องใช้ระยะเวลา ๑๕-๒๐ วันผ่านสัมมสนญาณได้ก็เป็นอันแน่ใจได้ว่าบุคคลนั้นสามารถปฏิบัติได้<sup>๙</sup>

<sup>๘</sup> สัมภาษณ์ พระพูนสะหวัด ปณญะโร, เจ้าอาวาสวัดดงกะโหลง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

<sup>๙</sup> สัมภาษณ์ พระบัวไข ธีรปัญญา, เจ้าอาวาสวัดหลวงปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓.

กล่าวโดยสรุป หลักสูตรการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานของพระสุวรณ์ จันทราชมีความสอดคล้องกับในคัมภีร์ ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันดังที่กล่าวมา แต่ความต่างนั้นเป็นเพียงผลของปัจจัยที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นความสามารถของพระสุวรณ์ จันทราชหรือเวลาก็ตาม แต่ก็มีความสอดคล้องกัน

### กำหนดการสอน

กำหนดการสอนของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้นมีปรากฏไว้ในคัมภีร์ คือพระองค์ใช้พระชายาญาณตรวดดูในตอนเช้ามีดำริว่าจะไปโปรดใครได้บ้าง โดยตรวดดูบุคคลใดมีอินทรีย์แก่กล้าพอที่จะบรรลุธรรมได้แล้ว พระพุทธองค์ก็จะเสด็จไปสอนคนนั้นเลย

ส่วนพระสุวรณ์ จันทราชไม่มีความสามารถเท่าพุทธองค์ที่จะใช้ชายาญาณตรวดดูเวไนยสัตว์ได้ว่า ผู้ใดมีอินทรีย์อ่อนแอกว่าอย่างไร แต่ท่านก็มีกำหนดเวลาที่แน่นอน โดยกำหนดว่า เวลาไหนผู้ปฏิบัติจะต้องเรียนรู้ในบทเรียนเรื่องอะไร และถ้าผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้อง<sup>๑๐</sup> ก็ถือว่าผ่านเกณฑ์การวัดผลที่วางไว้ก็เป็นอันมั่นใจได้ว่าบุคคลนั้นๆ สามารถจะบรรลุมรรคผลนิพพานได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดการสอนของพระสุวรณ์ จันทราชจะต่างกับวิธีของพระพุทธองค์เพราะเหตุปัจจัยที่กล่าวมา แต่ผลปรากฏเหมือนกันก็ถือว่าสอดคล้องกัน

### การกำหนดอารมณ์หลักและอารมณ์รองของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน

พระสุวรณ์ จันทราชอธิบายเรื่องวิธีการกำหนดหลักและอารมณ์รองของการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน คือ ในตอนแรกอารมณ์รองยังไม่เกิดให้กำหนดอารมณ์หลักก่อน เช่น การนั่งให้กำหนดพอง-ยุบก่อน การเดินจงกรมให้กำหนดย่น, เดิน, กลับก่อน การทำอิริยาบถทั่วไป ให้กำหนดอารมณ์หลักนั้น ๆ ก่อนตามกิจ เมื่อกำหนดไป ๆ มีอารมณ์รองเกิดขึ้น เช่น สภาวเวทนา, สภาวจิต, สภาวธรรม อย่างใดอย่างหนึ่งในสิ่งเหล่านี้ ให้ละอารมณ์หลักไปจับที่อาการของอารมณ์รองแล้วกำหนดตามอาการตั้งแต่เริ่มรู้สึกว่ามีขึ้น จนกระทั่งเห็นการหายไปของมันซึ่งสอดคล้องกับในมหาสติปัฏฐาน

### ลำดับก่อนหลังระหว่างการนั่งกัมมัฏฐานกับการเดินจงกรม

ผู้วิจัยได้ค้นพบว่าบางคัมภีร์ได้จารึกว่า “เมื่อหาที่สงบเหมาะสมแก่การปฏิบัติได้แล้วก็ให้นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายตรง ดำรงสติไว้เฉพาะหน้า มีสติหายใจเข้า มีสติหายใจออก” แต่ใน คณโกมคัลลานสูตรและนันทสูตรได้กล่าวว่าให้เดินจงกรมก่อนการนั่งสมาธิ

<sup>๑๐</sup> สัมภาษณ์ พระพูนสรวัด ปญญวโร, เจ้าอาวาสวัดดงกะโหลง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๔.

ส่วนของพระสุวรรณ จันทราชจะสอนนั่งก่อนสอนเดินตามอริยะประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา แต่เวลาที่โยคีลงมือปฏิบัติจริงท่านสอนให้เดินจงกรมก่อนนั่งกัมมัฏฐาน

ดังนั้นผู้ปฏิบัติตามคำสอนของพระสุวรรณ จันทราชเมื่อได้เวลาปฏิบัติก็จะเดินจงกรมก่อนนั่งสมาธิทุกครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับในคัมภีร์

#### ๔.๑.๓ บทบาทด้านการบอมนิเวศ

เด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรสังคมและเป็นอนาคตของประเทศการสร้างเสริมอนาคตที่ดีของเด็กและเยาวชนจึงเป็นภารกิจการสร้างชาติที่ประชาชนทุกภาคส่วนในสังคมจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง พระสุวรรณ จันทราช ในฐานะที่เป็นผู้มีบทบาทต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมจริยธรรม มีความมุ่งมั่นที่จะนำหลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นเด็กดี เด็กเก่งเช่นเด็กในอดีต จึงได้มีการจัดค่ายคุณธรรม มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนดังนี้

๑. เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนให้เป็นเด็กดีตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชน ให้รู้จักหน้าที่ในการเป็นชาวพุทธที่ดี เนื่องจากชาวพุทธที่ดีจะต้องมีความเข้มแข็งที่จะตั้งมั่นอยู่ในหลักการที่ต้องปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและต้องเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลทั่วไป นอกจากนี้ยังต้องรักษาวินัยชาวพุทธโดยการมีศรัทธา ความเชื่อประกอบด้วยปัญญาไม่มกมาย ยึดมั่นในพระรัตนตรัยไม่หวั่นไหว ถือธรรมเป็นใหญ่และสูงสุด และมีศีล ตั้งอยู่ในศีล ๕ และสัปปายะสี่อภิสถาปนาเพื่อพัฒนาตนให้มีชีวิตที่มีความสุข สามารถพึ่งพาตนเองลดการเบียดเบียนและเกื้อกูลแก่ผู้อื่น<sup>๑๑</sup>

๒. เป็นการวางรากฐานชีวิตของเด็กและเยาวชนให้มั่นคงยั่งยืนในอนาคต โดยให้เด็กและเยาวชนรู้จักดำเนินชีวิตที่ดำรงและร่วมสร้างสรรค์สังคมให้เจริญมั่นคงโดยรู้จักประพฤติดีและละเว้นความชั่ว ได้แก่ เว้นจากบาปกรรมที่ทำให้ชีวิตมัวหมอง คือ ไม่ทำร้ายร่างกายทำลายชีวิต ไม่ลักทรัพย์ ละเมิดกรรมสิทธิ์ ไม่ประพฤติดิตถาเวศ ไม่พูดเท็จโกหกหลอกลวง เว้นจากอคติความลำเอียง คือ ไม่ลำเอียงเพราะชอบ ไม่ลำเอียงเพราะชัง ไม่ลำเอียงเพราะฉลาดไม่ลำเอียงเพราะเขลา ตลอดจนเว้นจากอบายมุข ช่องทางเสื่อมทรัพย์ ไม่เสพติดสุราไม่เอาแต่เที่ยวไม่รู้เวลา ไม่จ้องหาแต่รายการบันเทิง ไม่หลงใหลกับการพนันไม่พัวพันมัวสุมมิตรชั่ว<sup>๑๒</sup>

<sup>๑๑</sup> สัมภาษณ์ พระพูนสหวัด ปญญโร, เจ้าอาวาสวัดดงกะโหลง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

<sup>๑๒</sup> สัมภาษณ์ พระพูนสหวัด ปญญโร, เจ้าอาวาสวัดดงกะโหลง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

๓. เป็นการฟื้นฟูเอกลักษณ์ที่พึงประสงค์ให้กลับคืนสู่สังคม ได้แก่ มีความภาคภูมิใจและดำรงรักษา ศิลปะ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีน้ำใจใฝ่สันติ รักความยุติธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นมิตรกับทุกคนมีความผูกพันในครอบครัว รักธรรมชาติ มีความมั่นใจในตนเองแบบสากลแต่มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน ใฝ่ศึกษาหาความรู้ มีความสามารถในการใช้ทักษะทางภาษา และวัฒนธรรมที่หลากหลาย รู้จักสิทธิ หน้าที่ ความรับผิดชอบเคารพสิทธิของผู้อื่น ดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงรู้จักพึ่งตนเองได้ มีความอดทน รู้จักประหยัด อดออม รู้จักคุณค่าของตนเองยอมรับในความแตกต่างแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนและเกิดประโยชน์สุขแก่ทุกฝ่าย เป็นคนเก่ง ดี มีความสุข รู้จักการปรับตัวในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างสมดุล และรู้เท่าทัน รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลรอบด้าน และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีภูมิต้านทานของจิตใจที่เข้มแข็งจนสามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นและปฏิเสธสิ่งชั่วร้ายให้หลงผิดได้ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ จริยธรรม คุณธรรมมีเจตคติที่ดีต่อการทำงาน มีศักดิ์ศรี และมีความภาคภูมิใจในการทำงานที่สุจริตมีจิตสำนึกสาธารณะ รู้จักช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชน<sup>๑๓</sup>

### สิ่งที่เด็กและเยาวชนได้รับจากการเข้า “ค่ายคุณธรรมจริยธรรม”

เด็กรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้และแบบอย่างที่ดี เด็กและเยาวชนที่จะเติบโตไปสู่ชีวิตที่ดีงาม สามารถพัฒนาชีวิตของตนเอง พัฒนาสังคมได้ต้องเป็นคนที่มีรู้จักเลือกหาแหล่งความรู้ และแบบอย่างที่ดี รู้จักคบคน รู้จักเลือกสื่อไม่ถูกปัจจัยแวดล้อมที่ไม่ดีหล่อหลอม โดยมีผู้ปกครอง พ่อแม่ ครูอาจารย์ สื่อสารมวลชนและผู้ใหญ่ทั่วไป มีหน้าที่เป็นกัลยาณมิตร เป็นสิ่งแวดล้อมที่ดี และช่วยจัดสรรสภาพแวดล้อมที่ดีให้แก่เด็ก

เด็กรู้จักจัดระเบียบชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม เด็กและเยาวชนจะมีวินัย มีศีล รู้จักจัดระเบียบชีวิตของตนและรู้จักจัดระเบียบความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพราะชีวิตที่จัดระเบียบได้ดีแล้วจะเป็นชีวิตที่พร้อมจะรับการพัฒนา

เด็กมีแรงจูงใจที่ถูกต้อง เด็กและเยาวชนจะได้รับการเรียนรู้ ให้รู้จักการเลือกรับแรงจูงใจที่ถูกต้อง ที่เรียกว่า ฉันทะ ได้แก่ การใฝ่รู้ และใฝ่สร้างสรรค์หรือใฝ่ทำ และเชื่อว่าการที่มนุษย์จะพัฒนาชีวิตไปได้ จะต้องมีความตั้งใจ คือ ความปรารถนาที่ใฝ่ดี

เด็กได้รับกำลังใจที่จะพัฒนาศักยภาพของตนให้เต็มที่ เด็กและเยาวชนจะได้รับการเรียนรู้จากพระพุทธศาสนาที่ถือว่า มนุษย์สามารถฝึกได้ พัฒนาได้และมีศักยภาพในตัวตน มนุษย์แต่ละคนมี

<sup>๑๓</sup> สัมภาษณ์ พระบัวไข ชีรปญโญ, เจ้าอาวาสวัดหลวงปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓.

ศักยภาพที่สามารถพัฒนาให้สมบูรณ์ได้ทั้งศักยภาพเฉพาะตัว คือ ความถนัดของตนเอง และศักยภาพที่เกิดจากการพัฒนาทำให้เด็กเกิดแนวคิดและกำลังใจที่จะพัฒนาตนเองและพัฒนาให้มีทัศนคติแบบนี้ อันเป็นทัศนคติพื้นฐานของพระพุทธศาสนา กล่าวคือทัศนคติที่มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย อันนำไปสู่ทัศนคติหรือท่าทีแห่งการเรียนรู้เป็นการสร้างสรรค์เด็กและเยาวชนในขั้นรากฐานให้มีทัศนคติที่ถูกต้อง<sup>๑๔</sup>

เด็กมีความกระตือรือร้น ขวนขวาย ไม่ประมาท เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้จากพระพุทธศาสนาที่สอนในเรื่องความเปลี่ยนแปลงควบคู่ไปกับหลักความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความไม่เที่ยงนี้ไม่ได้เป็นไปอย่างเลื่อนลอย แต่เป็นไปตามเหตุปัจจัย หลักการนี้สำคัญมากเป็นเครื่องชี้บ่งว่าคนที่อยู่ในพระพุทธศาสนาเป็นคนที่มีความกระตือรือร้นตลอดเวลา ไม่ใช่คนเฉื่อยชา

เด็กจึงมีจิตสำนึกต่อความเปลี่ยนแปลง นำไปสู่ความไม่ประมาท ความกระตือรือร้น ขวนขวายไม่อยู่นิ่งเฉย ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงไปโดยเปล่าประโยชน์เด็กรู้จักคิดพิจารณาให้เกิดปัญญาที่จะรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ ว่าการที่มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น เป็นเพราะการปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายไม่ถูกต้อง จึงต้องรู้จักสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงรู้จักโลก รู้จักชีวิต รู้จักปัญหา รู้จักเหตุของปัญหา ด้วยสติปัญญา คือการรู้จักคิดรู้จักพิจารณา เรียกว่า การคิดเป็น การคิดพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องจะทำให้เกิดปัญญาและเกิดคุณธรรม

เด็กมีทัศนคติและค่านิยมที่ดี ค่านิยมและทัศนคติที่ถูกต้อง ตามหลักของพระพุทธศาสนา เริ่มด้วยการมองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัย ซึ่งเป็นท่าทีของจิตใจที่นำมาซึ่งปัญญาและการกระทำตามเหตุผล ทัศนคติในพระพุทธศาสนาเป็นทัศนคติที่มองสิ่งต่าง ๆ ตามเหตุปัจจัย เด็กและเยาวชน จะได้รับการปลูกฝัง

#### ๔.๑.๔ บทบาทด้านการอบรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการมีมากมายหลายประการ เริ่มจากตัวสามเณรจะได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา และจะได้เข้าใจอย่างถูกต้องว่า พระพุทธศาสนามีประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และสังคมอย่างไร สมัยนี้คนไทยส่วนมากที่นับถือพระพุทธศาสนาไม่เข้าใจว่า การเป็นชาวพุทธที่แท้จริงต้องรู้จักทำทาน รักษาศีลและทำสมาธิเจริญภาวนา พอได้มาอบรมในโครงการ สามเณรจึงได้รู้จักวัด รู้จักพระ รู้จักพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา

<sup>๑๔</sup> สัมภาษณ์ พระแหลม กนต์ศิลป์, เจ้าอาวาสวัดเวินปากวง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

ที่ผ่าน ๆ มา สามเณรอาจจะเห็นว่า วัดเป็นที่จัดตลาดนัดบ้าง เป็นที่ไปเยี่ยมโต๊ะเก้าอี้บ้าง ไม่รู้ว่า วัดเป็นสถานที่แนะนำสั่งสอน ฝึกฝนอบรมผู้คน พระในวัดมีหน้าที่แนะนำสั่งสอน ฝึกฝนอบรม สร้างคน พระไม่ได้แค่ออกบิณฑบาต แล้วรับกิจนิมนต์เท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่สั่งสอนญาติโยมที่ยังไม่เข้าใจพระพุทธศาสนาด้วย

พอสามเณรรู้จักพระพุทธศาสนา รู้จักวัด รู้จักพระแล้ว ก็จะมีคุณค่า และ ธรรมะไม่น่าเบื่อ เพราะในโครงการของพระสุวรรณ จันทราชได้นำธรรมะลงไปสู่การปฏิบัติ เช่น ให้สามเณรปฏิบัติความดีสากลผ่าน ๕ ห้องชีวิตเนรมิตนิสัย ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งเข้านอน<sup>๑๕</sup>

เริ่มจาก ห้องนอน เราฝึกสามเณรให้มีความเคารพในพระรัตนตรัย ให้นั่งสมาธิก่อนนอน ให้ทบทวนถึงบุญ-บาปที่ได้ทำในแต่ละวัน กลับบ้านไปก็ให้กราบพ่อแม่ก่อนนอน เป็นการปลูกฝังความ กตัญญูกตเวที ห้องน้ำ เราฝึกให้สามเณรรู้จักทำความสะอาดห้องน้ำจนคุ้นเคยเป็นนิสัยติดตัวไปถึง บ้าน เมื่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง เห็นความเปลี่ยนแปลงของเด็ก ก็เกิดความรักและศรัทธาใน พระพุทธศาสนายิ่งขึ้น ห้องอาหาร ฝึกให้สามเณรรู้ประมาณในการขบฉันภัตตาหารที่ญาติโยมนำมา ถวายด้วยความยากลำบาก เป็นการฝึกให้เป็นคนมีน้ำใจ รู้จักเห็นใจผู้อื่น และให้ระลึกอยู่เสมอว่า เราฉันภัตตาหารเพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้ จะได้นำเรี่ยวแรงไปทำความดี ห้องแต่งตัว สอนวิธีรักษาความ สะอาดและการนุ่งห่มสบงจีวรให้สุภาพเรียบร้อย ห้องทำงาน สอนให้รู้จักทำความสะอาดห้องทำงาน จัดเก็บสิ่งของให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นต้น<sup>๑๖</sup>

นอกจากนี้ สามเณรยังได้ฝึกการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นคณะ รู้จักการทำงานเป็นทีม รู้จัก การเสียสละ มีจิตอาสา มีน้ำใจ เช่น ช่วยกันล้างจาน ช่วยกันทำความสะอาดที่พัก ช่วยกันห่มจีวร ซึ่งในการฝึกนั้น เราฝึกผ่านระบบหมู่ โดยสามเณรทุกรูปในแต่ละหมู่ มีตำแหน่งหน้าที่และความ รับผิดชอบ และมีการปรับเปลี่ยนตำแหน่งหน้าที่กัน เพื่อให้แต่ละรูปได้เรียนรู้หน้าที่ของแต่ละตำแหน่ง ว่าทำอะไรบ้าง ซึ่งถือเป็นการฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีด้วย เพราะในอนาคตสามเณรเหล่านี้จะ เติบโตเป็นผู้ใหญ่ จะต้องไปอยู่ในสังคม จะต้องพบเจอการกระทบกระทั่งกับผู้คน หากเราฝึกให้เขา รู้จักการอยู่ร่วมกับคนหมู่มาก เขาก็จะสามารถปรับตัวได้ดีขึ้น มีความสุขมากขึ้น และไม่ก่อปัญหาให้ ผู้อื่น เหล่านี้คือส่วนหนึ่งที่สามเณรได้รับจากการอบรมที่ผ่านมา

<sup>๑๕</sup> สัมภาษณ์ พระแหลม กนต์ลีโล, เจ้าอาวาสวัดเวินปากวง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว, วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

<sup>๑๖</sup> สัมภาษณ์ พระบัวไข ธีรพลโณ, เจ้าอาวาสวัดหลวงปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓.

สำหรับพ่อแม่และผู้ปกครองนั้น ส่วนมากเมื่อมาเห็นพิธีกรรมที่เราจัดขึ้นก็รู้สึกปลื้มใจมาก พวกเขาปลื้มพิธีกรรมเป็นอันดับแรกเลย เวลาเขามาเยี่ยมสามเณรที่ศูนย์ เขาก็มีศรัทธาบำเพ็ญมาถวาย เราก็มักให้เขาได้รับศีล ก่อนที่จะรับพรก็ให้นั่งหลับตาระลึกนึกถึงบุญที่ได้มาถวายภัตตาหาร และให้น้อมนำภัตตาหารไปอยู่ที่กลางห้องตามหลักวิชา รู้สึกว่าเขาปลื้ม อยากมาทำบุญอีก และเมื่อเขามาทำบุญ เขาจะได้ทำครบทั้ง ทาน ศีล ภาวนา ซึ่งคุณภาพของบุญจะมากกว่าแค่ทำทานอย่างเดียว แล้วเขาจะเห็นคุณค่าของศาสนามากขึ้น ที่สำคัญ เมื่อลูกเขากลับบ้านไป และเขาได้เห็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นของลูก ๆ เขาจะอยากให้ลูกของเขาทำบุญอีก และจะแนะนำให้คนอื่นส่งลูกมาบวชด้วย

สิ่งที่ครูได้รับการอบรมก็คือ ได้เด็กที่มีความสะอาด มีระเบียบ และมีวินัยมากขึ้น กลับไป นอกจากนี้พวกเขายังรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ด้วยการช่วยงานโรงเรียน ซึ่งพวกเขาสามารถช่วยได้มาก เพราะเขารู้จักการทำความสะอาดที่ถูกต้องตามหลักความดีสากลที่เราฝึกให้

เดิมเด็กพวกนี้หลายคนเป็นเด็กแสบ เรียนไม่ดี ติด ร. ติดศูนย์ เมื่อครูส่งเขาเข้ามาอยู่ในโครงการอบรมของพระสุรธรรม จันทราชแล้ว เขาก็ได้ฝึกความดีสากลผ่าน ๕ ห้องชีวิตเนรมิตนิสัย ทำให้หลายคนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้ครูรู้สึกภาคภูมิใจมาก

ที่ผ่านมา แม้ครูจะมีความเมตตากรุณาในการอบรมสั่งสอนศิษย์ทุกคนให้เป็นคนดี แต่มีเด็กบางกลุ่มที่ยังไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ ยังคงมีความประพฤติที่เกเร ก้าวร้าว แต่เมื่อได้เข้าร่วมโครงการบรรพชาในครั้งนี้ หลาย ๆ คนมีพฤติกรรมดีขึ้น เพราะตลอดโครงการเราได้ปลูกฝังคุณธรรมให้เขา โดยให้ปฏิบัติความดีสากล คือ ความสะอาด มีระเบียบ สุภาพ ตรงต่อเวลา และมีใจเป็นสมาธิ ผ่านทาง ๕ ห้องชีวิต โดยอบรมไปพร้อม ๆ กับเพื่อนสามเณรทั้งหมด ทำให้เขามีความสุขในการอยู่ร่วมกัน และกล้าที่จะทำความดี กล้าเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น<sup>๑๗</sup>

สำหรับวัดที่พระสุรธรรม จันทราชจัดอบรมนั้น ส่วนใหญ่บรรยากาศในวัดก็เงียบๆ มีคนเข้าวัดประมาณวันละ ๕-๑๐ คน แต่เมื่อมีการอบรมสามเณรภาคฤดูร้อน ทางวัดก็มีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามากขึ้น ญาติโยมที่มาเห็นพิธีกรรม เช่น พิธีตัดปอยผม พิธีขอขมา พิธีถวายบาตร ก็รู้สึกประทับใจมากและเกิดความศรัทธา ซึ่งเป็นสิ่งที่หัวหน้าศูนย์ฯ ทุกรูปภาคภูมิใจ เจ้าอาวาสก็ชมว่าพิธีกรรมของวัดพระธรรมกาย

จัดได้ดีมีศรัทธามาก ทำให้มีคนศรัทธาพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น มีคนเข้าวัดเพิ่มขึ้น อันนี้เป็นสิ่งที่ทางวัดนั้น ๆ ได้รับ

<sup>๑๗</sup> สัมภาษณ์ บุญช่วย โพธิ์ทรัพย์, บ้านปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

สำหรับเจ้าอาวาสก็มีกำลังใจในการพัฒนาวัดให้มีประสิทธิภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป เพราะในช่วงที่เราเข้าไปจัดอบรมนั้น หลายวัดอาจจะยังไม่ค่อยเป็นระเบียบ เราก็ไปกราบขออนุญาตจัดให้เป็นระเบียบมากขึ้น สิ่งไหนดีเราก็กกราบเรียนนำเสนอ ประโยชน์ก็ตกอยู่กับวัดของท่าน ทำให้ท่านมีกำลังใจในการเผยแผ่พระพุทธศาสนายิ่งขึ้น นอกจากนี้ท่านยังได้สามเณรซึ่งเป็นหน่อเนื้อพระพุทธศาสนาจำนวนหนึ่งอยู่ต่อกับท่านอีก คือ สามเณรบางรูปที่ยังไม่พร้อมจะเข้ามาเรียนที่วัดพระธรรมกาย ยังอยากอยู่ในพื้นที่ เจ้าอาวาสวัดนั้นก็กำลังพระพุทธศาสนาเพิ่มขึ้น มีสมาชิกช่วยกันดูแลทำความสะอาดและพัฒนาวัดวาอารามของท่านเพิ่มขึ้น อันนี้ก็เป็นผลประโยชน์ที่ท่านเจ้าอาวาสแต่ละวัดจะได้รับ

นอกจากนี้ โครงการบรรพชาสามเณรพื้นฟูพระพุทธศาสนายังเปิดโอกาสให้ ๓ สถาบันที่สำคัญ คือ บ้าน วัด และโรงเรียน ได้มาทำกิจกรรมบุญร่วมกัน เพื่อเชื่อมโยงและหล่อหลอมความสัมพันธ์ให้เป็นหนึ่งเดียว เช่น ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และนักเรียน มาร่วมกันเป็นเจ้าภาพถวายภัตตาหารแด่พระภิกษุสามเณรตลอดโครงการอบรม รวมทั้งให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ด้วย

สำหรับชุมชน สิ่งแรกที่ได้รับจากการอบรมสามเณรก็คือ ความสามัคคีของครอบครัว ครอบครัวไหนส่งลูกมาบวช พ่อบ้านที่ไม่เคยเข้าวัดก็ต้องเข้าเพราะความรักลูก และเมื่อได้เห็นการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ก็เกิดความปลื้มปิติ เกิดมีใจที่อยากจะมาดูแลวัดวาอาราม และความรักความสามัคคีในครอบครัวก็มากขึ้น

สำหรับผู้นำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน เมื่อมาเห็นกิจกรรม มาเห็นการรวมตัวของหมู่คณะที่เต็มไปด้วยความเป็นระเบียบ ความสุภาพ ความสงบ และความตรงต่อเวลา ก็เกิดความปลื้มปิติ เกิดความศรัทธา ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจที่จะสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นแก่หมู่บ้าน แก่ชุมชนนั้น ๆ และเนื่องจากขณะทำพิธีกรรม เราสอดแทรกธรรมะเข้าไปด้วย ผู้นำหมู่บ้านและผู้นำ ชุมชนที่มานั่งรวมกันก็ได้ฟังธรรมะจากการสอดแทรกของพิธีกรรมในระหว่างที่จัดงาน เมื่อบรรยากาศให้ สภาพแวดล้อมให้ธรรมะที่ได้ฟังก็จะแทรกซึมเข้าไปในใจของบุคคลเหล่านั้นที่มารวมตัวกัน ความปลื้มปิตีก็จะเกิดขึ้น แรงบันดาลใจที่จะทำสิ่งดี ๆ จะเกิดขึ้น เป็นการสร้างกระแสการทำความดีในชุมชนด้วยพิธีกรรมที่เราจัดขึ้น<sup>๑๘</sup>

การที่พระสุวรณ์ จันทราชได้ประกอบพิธีบรรพชาสามเณรขึ้น และอบรมบ่มเพาะสามเณรด้วยคำสอนในพระพุทธศาสนา สอดแทรกธรรมะในช่วงนั่งสมาธิ เป็นการเสริมสิ่งที่ขาดไปให้เขา แม้เป็นเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ ก็เป็นสิ่งที่มียุทธประโยชน์มาก เมื่อเขาได้รับแล้ว เขาจะซึมซับสิ่งที่เราสอน

<sup>๑๘</sup> สัมภาษณ์ สุวิทย์ งามดี, บ้านปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

เข้าไปในใจ ต่อไปสิ่งที่จะเกิดขึ้นแน่นอนก็คือ เด็กจะมีความรักและหวงแหนพระพุทธศาสนา ความเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นกับเด็กซึ่งเป็นหัวใจหลักของประเทศชาติ เป็นต้นกล้าที่จะเจริญเติบโตขึ้นไปเป็นกำลังของประเทศในอนาคต

การจัดโครงการอบรมสามเณรในครั้งนี้ สิ่งที่เป็นกำลังใจแก่คณะสงฆ์และทีมงานเป็นอย่างมากก็คือ ความมีน้ำใจของเจ้าอาวาสและคณะสงฆ์ในพื้นที่ ซึ่งเมตตาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแก่พระสุวรรณ จันทะราชเป็นอย่างมาก เพราะท่านมีความมั่นใจและประทับใจ ในผลงานของหมู่คณะและทีมงานในโครงการที่ผ่าน ๆ มา ในเรื่องการรักษาความสะอาด รักษาสถานที่ เสนาสนะภายในวัด เมื่อท่านเข้าใจและสนับสนุน ก็ทำให้สาธุชนที่มาวัดนั้นศรัทธาโครงการและทีมงานไปด้วย ทำให้การทำงานพระพุทธศาสนามีความก้าวหน้าไปพร้อมกับความเลื่อมใสศรัทธาของคนในชุมชน ซึ่งถือเป็นการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป<sup>๑๙</sup>

สุดท้ายที่อยากจะกล่าวถึงก็คือ บุคลิกของสามเณรมีจุดเด่น คือ ความน่ารักน่าเอ็นดูของเด็ก เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจญาติโยมซึ่งเดิมมีความรักความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว เมื่อเห็นสามเณรน้อย ๆ เดินเรียงกันตามลำดับอย่างสวยงาม ความศรัทธาก็เพิ่มขึ้น ดังนั้นการที่สามเณรตัวเล็ก ๆ เดินบิณฑบาตจึงไม่ใช่เรื่องธรรมดา แต่สามารถปิดนรกและเปิดสวรรค์แก่คนในชุมชนได้ และจากที่เคยพาสามเณรไปเดินบิณฑบาตตามตลาด สิ่งที่เห็นเด่นชัดก็คือ อาหารบิณฑบาตล้วนบาตรเลย ซึ่งเป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าคนไทยเรายังขาดเนือนาบุญ ขาดสิ่งที่จะทำให้เขาใจเปิด ขาดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ฉะนั้นสิ่งที่เราทำมีผลมาก เป็นสิ่งที่ประมาณค่าไม่ได้ ขอให้สิ่งนี้เป็นแรงบันดาลใจให้ทุกท่านมีกำลังใจที่จะทำงานพระศาสนาต่อไป

## ๔.๒ ผลสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุวรรณ จันทะราช

ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุวรรณ จันทะราช มีความหลากหลาย ได้แก่

### ๔.๒.๑ ปัจจัยที่มีผลสำเร็จเกิดแก่บุคคล

พระสุวรรณ จันทะราชได้รับการยอมรับนับถือ เชื่อถือและศรัทธาจากประชาชนว่าสามารถโน้มน้าวให้บุคคลปฏิบัติตามได้ง่าย หลักธรรมที่สอนและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทำให้เกิดผลแก่บุคคลในหลายด้าน ดังนี้

<sup>๑๙</sup> สัมภาษณ์ พระบัวไข ธีรพลบุญ, เจ้าอาวาสวัดหลวงปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๓.

๑) **ด้านความรู้** พระสุพรรณ จันทะราชได้แสดง บรรยาย และปาฐกถา ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้โดยเฉพาะความรู้เรื่องโลกและชีวิต การทำดี ทำชั่ว การดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เรื่องความรู้นี้มีการสอนหลากหลายประการ ยึดการสอนตามแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงสอนเป็นหลัก นอกจากนั้นยังตอบปัญหาเพื่อให้ผู้ฟังหมดสงสัยในเรื่องที่ตนเองข้องใจ เป็นการคลายสงสัย ก่อให้เกิดความรู้แก่ผู้ฟัง และเมื่อผู้ฟังมีความรู้ ความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามหลักแห่งพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง ดังเช่น มีผู้ถามปัญหาเรื่องพระกรรมอันเนื่องสัตว์หรือไม่ พระสุพรรณ จันทะราช ตอบโดยวิธีการทำให้ผู้ถาม ผู้ฟังได้รับความรู้ความเข้าใจอย่างชัดเจนในเรื่องนี้ ดังข้อความที่พระสุพรรณ จันทะราช ได้นำข้อความที่พระพุทธเจ้าแสดงในพระไตรปิฎก ชีวกสูตร มากล่าวว่า

พระศาสดาทรงแสดงแก่มอชชีวกโกมารภัจ ผู้เข้าไปทูลถามพระพุทธเจ้าถึงถ้อยคำที่เขากล่าวหาว่า ทั้งๆ ที่พระพุทธองค์ทรงทราบอยู่ก็ยังไม่เฉลยเนื้อที่เขาเจาะจงกล่าวว่าเป็นความจริงประการใด พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงเนื้อที่ภิกษุไม่ควรบริโภค ๓ ประการ คือ ๑. เนื้อที่ตนเห็นว่าเป็นของเพื่อตน ๒. เนื้อที่ตนได้ยินว่าเป็นของเพื่อตน ๓. เนื้อที่ตนรังเกียจหรือไม่แน่ใจว่า เขาเจาะจงทำเพื่อตนหรือไม่ นอกจากนั้นยังทรงบัญญัติห้ามภิกษุฉันเนื้อที่ไม่ควรฉัน ๑๐ ชนิด คือ ๑. เนื้อมนุษย์ ๒. เนื้อช้าง ๓. เนื้อม้า ๔. เนื้อสุนัข ๕. เนื้องู ๖. เนื้อราชสีห์ ๗. เนื้อเสือโคร่ง ๘. เนื้อเสือเหลือง ๙. เนื้อเสือดาว ๑๐. เนื้อหมี พระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมว่า พระองค์และสาวกไม่เบียดเบียนสัตว์ มีปกติเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา แก่สัตว์ทั้งหลายทุกหมู่เหล่า เหตุใดจึงจะเป็นดังคำกล่าวหาพระสูตรนี้ป่งชี้ว่าไม่มีปัญหาว่าพระพุทธเจ้าและสาวกของพระองค์ฉันเนื้อสัตว์หรือไม่ หลักฐานปรากฏชัดว่าพระองค์และพระสาวกฉันเนื้อฉันปลาได้ แต่ขอให้เนื้อและปลาที่พ้นจากเงื่อนไข ๓ ประการดังกล่าวข้างต้น นอกจากนั้นยังมีคนถามอีกว่าการกินเนื้อสัตว์ถึงแม้ไม่รู้สงสัยว่าเขาเจาะจงตนเองก็ไม่น่าจะต้อง เพราะเป็นการสนับสนุนให้คนฆ่าสัตว์ทางอ้อม พุดไปไกลถึงขนาดว่า “ถ้าคุณไม่กินเขาก็ไม่ฆ่า” ชาวพุทธบางหมู่เหล่าจึงงดกินเนื้อกินปลา หันมาทานมังสวิรัต กินผักแทน ด้วยคิดว่าทำให้จิตบริสุทธิ์ ศีลบริสุทธิ์ ถึงนิพพานเร็วจริงหรือน่าจะไตร่ตรองดูให้ถี่ถ้วน หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุกล่าวไว้ว่า ถ้าพุดถึงการกินเนื้อเป็นสาเหตุให้ฆ่า การกินผักหรือกินข้าวก็เป็นสาเหตุให้ฆ่าเช่นกัน ข้าวในจานกว่าจะมาเป็นข้าวในจานให้คุณได้กิน อย่างอรร่อยปากนั้น ผืนนํ้ามันเปื้อนเลือดแดงฉานไปเท่าไร ไส้เดือน กิ้งกือ หรือสัตว์เล็กน้อยถูกฆ่าตายขณะชานาเขาใดเขาคราดเพื่อหวานกลั่ดำนานนั้นก็พันก็หมื่นชีวิต ผักที่คนกินนั้นกว่าจะมาเป็นผักเขียวสดน่ากินในจานนั้น พวก

แมลงต้องตายเพราะยาฆ่าแมลงไปก็พันตัวก็หมื่นตัว ทั้งผัก ทั้งข้าว ก็เป็นสาเหตุให้มีการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตทั้งนั้น ถ้าจะเอามาตรฐานนี้มาตัดสินก็ไม่พ้นบาป ทางที่จะพ้นได้มีทางเดียว คือ อย่ากินอะไร อย่ากินอะไรในความหมาย ก็คือ กินด้วยความไม่สำคัญมันหมายความว่า นี่เนื้อสัตว์ นี่ผัก นี่ข้าว แต่กินสักว่าเป็นอาหาร นี่พูดโดยนัยอย่างสูงสุด ถ้าทำได้อย่างนี้ก็นับว่าดีที่สุด<sup>๒๐</sup>

นี่เป็นตัวอย่างการตอบปัญหา คำตอบของพระสุวรรณ จันทะราช ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยอ้างถึงพระพุทธเจ้าว่าสอนไว้เช่นนี้ ครูอาจารย์ก็ให้แง่คิดไว้อย่างนี้ ก็สอนไปตามนั้นซึ่งไม่ได้ผิดแปลกไปจากหลักของพระพุทธศาสนา จึงทำให้บุคคลที่ได้ฟังวิธีสอนมีความ ศรัทธามั่นคงยิ่งขึ้นและสามารถยึดถือเป็นหลักในการดำเนินชีวิตตามแนวทางแห่งพุทธศาสนาได้อย่าง ไม่ผิดพลาด

**๒) ด้านความเชื่อ** พระสุวรรณ จันทะราชมีบทบาทในการทำให้ประชาชนทั่วไป มีความเชื่อ ความศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะว่าความเชื่อหรือความศรัทธานั้น ต้องอาศัยปัญญา ปัญญาจะทำหน้าที่ควบคุมไม่ให้เกิดความหลง งมงายกับสิ่งที่ไม่มีความจริง ได้สั่งสอนให้ประชาชนมีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักแห่งพระพุทธศาสนาและถ้ามีเรื่องใด ที่อาจจะทำให้ประชาชนเกิดความเชื่อที่ผิด หรือเป็นเรื่องงมงายไร้สาระไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ ก็จะแสดงธรรมหรือ ปาฐกถาธรรมให้ประชาชนมีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนา

พระสุวรรณ จันทะราช สามารถแก้ข้อกังขาของคนส่วนใหญ่ให้รู้จักสิ่งที่เป็นความจริงกับ สิ่งที่ไม่จริง หลอกลวง บางเรื่องเป็นสิ่งที่หลอกลวง ทำให้มีคนหลงเชื่อ จึงทำให้ตกเป็นเหยื่อของคน โกง ที่อาศัยความศรัทธาของประชาชน เป็นเครื่องมือในการทำมาหากิน การเผยแพร่ธรรมนั้น มี ส่วนช่วยอธิบายให้ทุกคนรู้จักความถูกต้อง ในระหว่างที่เกิดวิกฤตการณ์แห่งความเชื่อ บุคคลบางคน เกิดความเชื่อที่งมงายในเรื่องที่ไม่ถูกต้องตามหลักศาสนา<sup>๒๑</sup> เพราะถ้าหากคนในศาสนามีความเชื่อถือ ในเรื่องที่ผิดๆ มากๆ จะทำให้หลักธรรมคำสอนของศาสนาคลาดเคลื่อนตามความเชื่อของคนเหล่านั้น ไปด้วยเช่นกัน

<sup>๒๐</sup> บันทึกเทปการบรรยายให้แก่พระสงฆ์ที่เข้าปริวาสกรรม ณ วัดห้วยโสภณ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

<sup>๒๑</sup> สัมภาษณ์ สุวิทย์ งามดี, บ้านปากเซ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๕๔.

๓) **ด้านทัศนคติ** พระสุวรรณ จันทะราช เป็นพระที่มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมจนสามารถเปลี่ยนทัศนคติของคนอื่นได้ จากผู้ไม่มีศรัทธาให้กลับกลายมาเป็นผู้ที่มีศรัทธา มีศรัทธาน้อยทำให้มีศรัทธามากขึ้น หรือผู้มีทัศนคติลบให้เกิดทัศนคติบวก สังเกตได้จากตัวผู้วิจัยเอง เมื่อครั้งแรกเริ่มที่ได้รู้จักกับพระสุวรรณ จันทะราช เข้าใจว่าเป็นพระนักเทศน์ธรรมดารูปหนึ่งที่ไม่แตกต่างไปจากพระนักเทศน์ทั่วไป ต่อมาได้ทราบว่า มีคุณสมบัติพิเศษที่แตกต่างจากนักเทศน์ทั่วไป คือ มีความเชี่ยวชาญในการใช้สื่อประกอบการเทศน์หรือการบรรยายทำให้ผู้ฟังเกิดความสุขสนทน ไม่เบื่อในการฟังธรรม ทำให้ได้รับอาราธนาไปบรรยายธรรมในหน่วยงาน องค์กร หรือสถาบันการศึกษาต่างๆ บ่อยที่สุด และเมื่อผู้วิจัยมีโอกาสดำเนินงานวิจัยเกี่ยวกับชีวิตและผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุวรรณ จันทะราช แล้วยิ่งทำให้ผู้วิจัยเกิดทัศนคติที่ดีมากขึ้นตามลำดับ คือ เกิดความความเคารพและศรัทธาในฐานะเป็นพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีความเมตตากรุณา กล้าหาญ เด็ดเดี่ยว เสียสละ จริงใจกับทุกคน มีความรู้และความสามารถในการบรรยายธรรมทุกรูปแบบแก่คนทุกชนชั้นทุกเพศทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นเด็กนักเรียน หนุ่มสาว ผู้ใหญ่ คนชราหรือข้าราชการ ซึ่งกล่าวได้ว่าพระสุวรรณ จันทะราช เป็นพระนักเผยแผ่ธรรมที่ครบเครื่อง<sup>๒๒</sup>

๔) **ด้านพฤติกรรม** การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจะเกิดขึ้นได้ ผู้หนึ่งจะต้องมีความเชื่อและศรัทธา และมีทัศนคติในทางใดทางหนึ่งก่อน การเผยแผ่ธรรมะของพระสุวรรณ จันทะราช สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้อื่นได้ หลังจากได้รับฟังธรรมจากปาฐกถา การบรรยาย ในที่นี้จะยกตัวอย่างที่พระสุวรรณ จันทะราชพูดเรื่อง “บุญ” ตามภาษาคนเฒ่าได้แก่ ความเพลิดเพลิน สนุกสนานจากการไปทำบุญ เช่น ได้กินเหล้าฟรีจากการไปทำบุญ ได้เล่นการพนัน ได้ดมหรสพ มีหนัง ลิเก หมอลำ ดนตรี รำวง มีนุ่งน้อยห่มน้อย หรือการแก้ผ้าเปลือยกาย สิ่งเหล่านี้ จึงได้เรียกว่า บุญของคนเฒ่า เพราะความสนุกสนานสำราญเฮฮา ในทุกวันนี้จึงมีแต่บุญของคนเฒ่า กล่าวคือ หลงไปทางมัวเมามากขึ้น ทุกวันนี้เกือบจะทุกวัดชอบมีแต่บุญของคนเฒ่า คนหลงมกย เป็นบุญจริงๆ นั้นมีน้อย สิ่งเหล่านั้นเป็นอบายมุขต่างหาก ไม่ใช่บุญที่แท้จริง ยกตัวอย่างจัดงานวัดหรืองานต่างๆ ที่เรียกว่างานบุญนั้น จะต้องมียหรสพ คือ มวย รำวง ดนตรี ลิเก ภาพยนตร์ หมอลำ เป็นต้น เพื่อหาเงินเข้าวัด บางวัดจึงกลายเป็นโรงมหรสพทางเนื้อหนัง สิ่งเหล่านี้เป็นอบายมุขทาง

<sup>๒๒</sup> สัมภาษณ์ พระแหลม กนต์สีโล, เจ้าอาวาสวัดเวินปากวง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

เนื้อหนัง บางคนก็ทำบุญเพื่ออวดคนบ้าง ทำบุญเอาหน้าบ้าง ทำบุญเพื่อจะได้ร่ำรวยบ้าง เพื่อได้  
สรวรรค์วิมานบ้างนี่คือการทำบุญของคนโง่คนหลง

คำว่า “บุญ” ตามภาษาของคนฉลาด หมายถึง สิ่งชำระล้างบาปในจิตใจได้ ไม่โลภ ไม่  
โกรธ ไม่หลง ความไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลงนั่นแหละคือบุญ บาปคือ ความโลภ ความโกรธ  
ความหลง ถ้ายังโลภ โกรธ หลงอยู่ก็ไม่ใช่บุญ บุญแท้ต้องไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง จึงรู้จักให้ทาน  
เพื่อกำจัดความโลภ ความตระหนี่ ความเห็นแก่ตัว ให้รู้จักรักษาศีลเพื่อกำจัดหรือควบคุมความโกรธ  
คือ ให้อยู่ในสภาพปกติ อย่าให้ผิดปกติคือโกรธ ให้รู้จักเจริญภาวนาเพื่อกำจัดความโง่ความหลงไม่รู้  
จริง ดังนั้น บุญแท้ คือ จิตใจไม่มีความโลภ ความโกรธ ความหลง จึงต่างกับบุญของคนโง่<sup>๒๓</sup>

พระสุวรรณ จันทะราช ได้นำเรื่องบุญของคนโง่กับคนฉลาดมาเปรียบเทียบ เพื่อให้เห็นว่า  
ทุกวันนี้เป็นเรื่องที่เรียกว่า ปากว่าตาขยิบ เป็นมลทินในจิตใจของชาวพุทธมานาน ในเรื่องของการ  
เข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการทำบุญในพระพุทธศาสนา ตรีกตรองดูแล้วถ้าใช้นโยบายนี้กันต่อไป โดยไม่  
แต่ต้องเสียบ้าง ก็อาจจะทำให้ศาสนาธรรมในพระพุทธศาสนาและประเพณีอันดีงามของชาวพุทธต้อง  
เสื่อมสลายไป หรืออาจเปลี่ยนค่านิยมไปตามกระแสสังคมอย่างแน่นอน ก็อาจจะทำให้ประชาชน  
ทั่วไปเข้าใจพระพุทธศาสนาอย่างไขว้เขว จึงพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลทั่วไป  
พระสุวรรณ จันทะราช ว่า หากมีชาวบ้านมาอาราธนาไปแสดงธรรมหรือเจริญพระพุทธมนต์ และถ้า  
หากปรากฏว่าบ้านของเจ้าภาพมีการเลี้ยงสุราในงาน ก็จะเทศน์ตักเตือนสติบ้าง หรือบางครั้งอาจจะ  
แสดงธรรมเพียงเล็กน้อยและกลับวัดทันที เมื่อกระทำการดังกล่าวบ่อยครั้ง จึงเป็นที่รู้จักกันของ  
ประชาชนทั่วไป และมีการบอกกล่าวซึ่งกันและกัน หากไปอาราธนามาแสดงธรรมหรือเจริญพระ  
พุทธมนต์ที่บ้าน อย่าได้นำสุรามาล้างในงาน หลังจากที่ได้พยายามนำเสนอเรื่องบุญของคนโง่กับคน  
ฉลาด และการดำเนินเรื่องการเลี้ยงสุราในงาน ปรากฏว่าทำให้ชาวพุทธหรือประชาชนทั่วไป  
มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น โดยมีความเข้าใจในเรื่องบุญมากขึ้น ไม่ลุ่มหลงในการ  
ทำบุญ มีความเข้าใจว่าการทำบุญ เป็นการทำให้ชำระจิตใจให้สะอาดหมดจดจากกิเลสมีโลภ โกรธ  
หลง การนำเสนอเช่นนี้น้อยๆก็เป็นการเตือนสติชาวพุทธ ซึ่งก็ได้ผลในระดับหนึ่งและมีผลอันดี  
มาถึงจนทุกวันนี้

<sup>๒๓</sup> บันทึกเทปการบรรยายให้แก่พระสงฆ์ที่เข้าปริวาสกรรม ณ วัดห้วยโสภะ แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐ  
ประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

### ๔.๒.๒ ปัจจัยที่มีผลสำเร็จเกิดแก่สังคม

พระสุวรรณ จันทะราชได้นำหลักธรรมในพุทธศาสนามาใช้ในการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจากความเจริญทางด้านวัตถุและความซับซ้อนของสังคม โดยเฉพาะปัญหาเรื่องการละเมิดศีลธรรมดีงาม อันจะก่อให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมาอีกมากมาย เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเมือง เป็นต้น โดยปัญหาต่างๆเหล่านี้สามารถแยกออกพิจารณาได้ ดังนี้

**๑) ปัญหาเรื่องความเชื่อ** ปัญหาในเรื่องความเชื่อนี้เป็นเรื่องความเชื่อที่ผิดหลักคำสอนทางศาสนา เช่น เชื่อเรื่องคุณไสย เรื่องเวทมนตร์คาถา เรื่องการเสกน้ำหมากเป่าน้ำมนต์และเครื่องรางของขลัง เป็นต้น ความเชื่อเหล่านี้ยังคงมีอิทธิพลต่อชาวบ้านเป็นอย่างมาก ความเชื่อเหล่านี้เป็นความเชื่อที่มีแต่ความศรัทธาเท่านั้น แต่ขาดตัวปัญญาเป็นเครื่องกลั่นกรองความถูกต้องจนถึงขั้นที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นความมมงายไปก็มี อย่างเช่นมีเรื่องในเรื่องที่พระสุวรรณ จันทะราช พุดไว้หลายเรื่อง เช่น เรื่องพระอริยบุคคล เรื่องความศักดิ์สิทธิ์ เรื่องความขลัง เรื่องพระพุทธ ปัญหาเหล่านี้อาจถูกมองว่าเป็นปัญหาต่อสังคมน้อย แต่ถ้าพิจารณาดีๆ ก็จะเห็นได้ว่าทำให้คนหลงเชื่อในเรื่องผิดทำนองคลองธรรม ทำให้เหินห่างจากหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ในทางแก้ไขปัญหานอกจากพยายามพิสูจน์สิ่งต่างๆเหล่านี้ เพื่อนำความจริงมาเปิดเผย ยังได้นำเสนอหลักธรรมคำสอนในเรื่องความเชื่อ โดยยึดหลักในบาลีเรียกว่า เกสปุตติยสูตร หรือ กาลามสูตร ที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้สำหรับเป็นหลักแห่งความเชื่อของชาวพุทธ ดังนี้ คือ

- (๑) อย่าฟังเชื่อเพราะฟังตามกันมา
- (๒) อย่าฟังเชื่อเพราะนับถือสืบกันมา
- (๓) อย่าฟังเชื่อเพราะข่าวเล่าลือ
- (๔) อย่าฟังเชื่อเพราะมีอ้างไว้ในตำรา
- (๕) อย่าฟังเชื่อเพราะตรรกะ
- (๖) อย่าฟังเชื่อเพราะอนุমান(คือการสรุปจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ)
- (๗) อย่าฟังเชื่อเพราะคิดตรองตามอาการที่ปรากฏ
- (๘) อย่าฟังเชื่อเพราะเข้ากับความเห็นของตน
- (๙) อย่าฟังเชื่อเพราะรูปลักษณะน่าเชื่อถือ

(๑๐) อย่าเพิ่งเชื่อเพราะเห็นว่าผู้พูดเป็นครูของตน<sup>๒๔</sup>

จากพระพุทธวจนะนี้ มิได้ไม่ให้เชื่อถ้อยอะไรเลย แต่ให้ใช้ปัญญาไตร่ตรองก่อนจึงค่อยเชื่อ เมื่อท่านได้แสดงธรรมหรือปาฐกถาธรรมแก่ประชาชนหรือชาวพุทธทั่วไป โดยยึดหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นข้ออ้างว่า จะต้องเชื่อด้วยการใช้ปัญญาหรือการปฏิบัติให้รู้จริง เห็นจริงด้วยตนเอง ก่อน จึงค่อยเชื่อ เมื่อพระสุวรรณ จันทะราช สอนเช่นนี้ก็ทำให้หลักธรรมที่ต้องถูกนำออกมาเผยแผ่ ก็สามารถสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในสังคมได้

**๒) ปัญหาทางด้านความเจริญทางวัตถุ** ปัญหานี้มักเกิดเฉพาะในเมืองหลวงเป็นส่วนใหญ่ ความเจริญทางด้านวัตถุ ความจริงแล้วเป็นสิ่งที่ดี แต่ความเจริญทางด้านนี้ ได้นำพาเอาสิ่งที่ประเทืองแก่กิเลสเข้ามาด้วยมากมาย ย่อมก่อให้เกิดปัญหาทางด้านการละเมิดศีลธรรมอันดี เมื่อความเจริญเข้ามามากเท่าใดแหล่งบันเทิงก็จะมีมากขึ้น ทำให้ผู้คนหันหลังให้กับพระศาสนา ผู้คนก็จะไปกระจุกกันหมดอยู่แต่ในแหล่งบันเทิงต่างๆ เมื่อผู้คนไม่เข้าวัดทำให้ห่างไกลจากศีลธรรม เมื่อผู้คนไม่มีศีลธรรม ก็จะก่อให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมาอีกมาก

พระสุวรรณ จันทะราช ได้แก้ปัญหาด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนา แต่ต้นเหตุ คือ คนไม่เข้าวัดนั้น ปัญหาไม่ได้อยู่ที่เรื่องนี้ทั้งหมด แต่ปัญหาอยู่ที่ เมื่อคนเข้าวัดมาแล้วเขาจะได้อะไรจากวัดไปบ้าง โดยพระสุวรรณ จันทะราช เสนอเป็นหลักเกณฑ์ในการแก้ปัญหาเป็นข้อๆ ดังนี้ คือ

(๑) อาคารสถานที่ภายในวัด เรื่องสถานที่และอาคารภายในวัดจะต้องจัดให้สะอาด มีระเบียบเรียบร้อย ทำให้คนเข้าวัดแล้วมีความสบายตาสบายใจ สามารถให้ประชาชนใช้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ไม่ใช่เข้ามามีแต่สิ่งปฏิกูล สกปรก น่ารังเกียจขยะแขยง เช่น บางวัดมีคนเร่ร่อน กรรมกรเข้าไปพำนักเต็มไปหมด ทั้งเศษอาหารเกลื่อนและปัสสาวะส่งกลิ่นเหม็นฉุน ทำให้ทัศนียภาพภายในวัดไม่น่าเข้าเลย

(๒) คนของวัด ในที่นี้หมายถึง ลูกศิษย์วัดและคนที่อาศัยอยู่ในวัด การที่ศิษย์วัดไม่ได้ใส่ใจมารยาทสังคม ชอบพูดคำหยาบ แต่งตัวสกปรก ฝมรุงรัง มีโรคหิด กลาก เกลื้อน น่าเกลียด ทำให้คนห่างวัดได้มากที่สุด เพราะชาวบ้านเห็นว่าวัดคือโรงงาน พระเป็นช่าง ศิษย์วัดเป็นผลิตภัณฑ์

<sup>๒๔</sup> อัง.ติก.(ไทย) ๒๐/๕๐๕/๒๔๑, เสฐียรพงษ์ วรรณปก, พระสูตรสำคัญจากพระไตรปิฎก, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : อมรปริ้นท์ติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒.

หรือสินค้าเกี่ยวโยงไปถึงกันหมด การแก้ไขวัดจะต้องเปลี่ยนแปลงระบบ และดูแลศิษย์วัดทั้งในเรื่องมารยาท ความสะอาดตลอดถึงการให้การศึกษาที่ดี ไม่ใช่เป็นเพียงผู้รับใช้พระสงฆ์เท่านั้น

(๓) การเผยแพร่ธรรมะ ทุกวันนี้คนบ่นกันมากกว่าฟังเทศน์ไม่รู้เรื่อง ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากผู้แสดงเล็งจุดผู้ฟังสูงเกินไปก็มี คิดว่าผู้ฟังคงเข้าใจแต่ความจริงไม่เข้าใจ เพราะภาษาชาววัดกับภาษาชาวบ้าน แม้พูดภาษาเดียวกัน แต่รสชาติก็ต่างกัน ผู้ฟังอาจจะไม่สามารถตีความได้ ทำให้เกิดปัญหาได้ ทางแก้ คือ จะต้องแสดงธรรมอยู่ในระดับที่คนทั่วไปฟังและเข้าใจได้ ไม่ใช่คำสูงหรือภาษาเฉพาะจนเกินไป<sup>๒๕</sup>

เมื่อแก้จุดปัญหาทั้งสามข้อตามหลักที่พระสุวรรณ จันทะราชเสนอไว้ ก็จะทำให้มีคนเข้าวัดมากยิ่งขึ้น อันเป็นการแก้ปัญหายุคนั้น แต่ในปัจจุบันปัญหานี้ยังมีความรุนแรงมากขึ้น อันเนื่องมาจากความเจริญทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีเจริญมากยิ่งขึ้น ทำให้คนหันหลังให้วัดมากยิ่งขึ้น การนำวิธีการนี้มาใช้เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการแก้ปัญหาด้านความเจริญทางวัตถุ

**๓) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ** ปัญหาเศรษฐกิจทำให้ผู้คนอดอยาก ไม่มีงาน ไม่มีอาชีพ การดำรงชีวิตเกิดความลำบากจากสภาพต่างๆ เหล่านี้ ทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ เช่น ปัญหาการก่ออาชญากรรม ปัญหาการประกอบอาชีพที่ผิดกฎหมาย เช่น ค้ายาเสพติด ค้าประเวณี เป็นต้น การแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจนี้ พระสุวรรณ จันทะราชได้นำหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างฐานะความเป็นอยู่ตามหลักแห่งพุทธศาสนา หลักนี้เรียกว่าหลักแห่งการมีทรัพย์ตามที่พระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ ๔ ข้อ คือ

- |                 |                                     |
|-----------------|-------------------------------------|
| ๑. อุฏฐานสัมปทา | ถึงพร้อมด้วยความหมั่น               |
| ๒. อารักขสัมปทา | ถึงพร้อมด้วยการรักษา                |
| ๓. กัลยาณมิตตตา | คบคนดีเป็นมิตร                      |
| ๔. สมชีวิตา     | มีความเป็นอยู่เหมาะสม <sup>๒๖</sup> |

หลักธรรมทั้ง ๔ ประการ พระสุวรรณ จันทะราชใช้สอนในเรื่องการสร้างฐานะ เป็นหลักธรรมที่สามารถช่วยประคับประคองชีวิตตัวเองในช่วงเกิดปัญหาเศรษฐกิจและเป็นหลักที่จะช่วยสร้างฐานะให้มั่นคงได้

<sup>๒๕</sup> สัมภาษณ์ พระสุวรรณ จันทะราช, เจ้าคณะแขวงจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๙.

<sup>๒๖</sup> งบ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๔/๒๔ – ๒๖, งบ.อุฏฐก. (ไทย) ๒๓/๑๔๔/๒๘๙,

**๔) ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง** โดยปัญหาเรื่องการเมืองนั้นเกิดทุกยุคทุกสมัย ซึ่งอาจเกิดจากความเห็นทางการเมืองการปกครองไม่ตรงกัน แต่อย่างไรก็ตามปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่ทำให้การพัฒนาประเทศต้องหยุดชะงักและก่อปัญหาอื่นๆ ตามมา ทำให้คนในชาติเกิดความแตกสามัคคีและเพื่อแก้ปัญหาที่พระสุวรรณ จันทะราชได้นำหลักธรรมทางศาสนา มาสอนเป็นหลักศีลธรรม ขอยกตัวอย่างตอนหนึ่งในเรื่องความกตัญญูกตเวที เพื่อให้เกิดความสามัคคีของคนในชาติ ดังข้อความว่า

...ประโยชน์ส่วนตน คือ ทำหน้าที่ของตนให้ดี บุตรธิดาทำหน้าที่ของบุตรธิดาให้ดี ศิษย์ทำหน้าที่ของศิษย์ให้ดี บิดามารดาทำหน้าที่ของบิดามารดาให้ดี สามเณรภรรยาทำหน้าที่ของสามเณรภรรยาให้ดี ครูอาจารย์ทำหน้าที่ของครูอาจารย์ให้ดี เมื่อทำได้อย่างนี้จึงชื่อว่าทำประโยชน์ของตนให้ดี จึงจะเป็นคนมีคุณค่าเป็นคนมีคุณประโยชน์ อีกประการหนึ่ง คือ ประโยชน์ส่วนรวม เช่น ทำประโยชน์แก่ประเทศชาติ...ให้พวกเราดูประเทศเพื่อนบ้านได้เคยเสียเอกราชมาแล้วทั้งสิ้น แม้ในประเทศของเราก็เคยช่วยเหลือดูแล ประเทศเราเคยสร้างค่ายอพยพดูแลพวกเขาแล้ว ในช่วงนั้นทำให้พวกเขาไม่มีที่อยู่ ต้องหนีร้อนมาพึ่งเย็น อพยพจากบ้านเมืองเขาเข้ามาอาศัยอยู่ในบ้านเรา เราก็มีเมตตาต่อพวกเขา พวกเราโชคดีที่พวกเขา พวกเขาไม่มีชาติ เรามีชาติเรามีบ้านเรือนอยู่อาศัย ดังนั้น พวกเราทุกคนต้องสร้างความสมานฉันท์และความสามัคคีต่อกันในประเทศชาติ อย่าแตกเป็นหมู่ เป็นคณะ เป็นก๊ก เป็นเหล่า แบ่งพรรคแบ่งพวก เป็นฝักเป็นฝ่าย จะทำให้ประเทศชาติย่อยยับได้...<sup>๒๗</sup>

#### ๔.๒.๓ ปัจจัยที่มีผลสำเร็จเกิดแก่ศาสนา

ผลที่เกิดจากงานเผยแผ่ของพระสุวรรณ จันทะราชทั้งการเผยแผ่ด้วยการพูดและงานเขียน ผลงานทั้งหมดย่อมเกิดประสิทธิผลแก่พุทธศาสนาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ดังนั้น ประสิทธิผลที่เกิดจากงานเผยแผ่ธรรมะของพระสุวรรณ จันทะราชทั้งหมด สามารถแบ่งได้เป็น ๓ ประเภท ดังนี้

**๑) ด้านพัฒนา** การพัฒนางานทางด้านศาสนา พระสุวรรณ จันทะราช มีบทบาทและผลงานหลายด้าน ทั้งนี้ก็เกี่ยวเนื่องกับการที่เป็นนักเผยแผ่ธรรมะอยู่แล้ว จึงทำให้เป็นผู้ริเริ่มโครงการหลายโครงการ เช่น โครงการปฏิบัติธรรมเข้าอยู่ปริวาสกรรมแก่ภิกษุ อุบาสกและอุบาสิกา

---

<sup>๒๗</sup> เทปบรรยายธรรมแก่นักเรียนโรงเรียนดงกะโหลง แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑.

โครงการอบรมพระธรรมทายาท โครงการอบรมศีลธรรม จริยธรรมแก่ครู นักเรียนและเยาวชน เพื่อเอาชนะยาเสพติด งานทอดเทียนเข้าพรรษาประจำปี งานปฏิบัติธรรมวันล้ออายุประจำปี เป็นต้น โครงการเหล่านี้ทั้งหมดนั้นแสดงถึงประสิทธิผลในตัวผู้เผยแผ่เองและโครงการทั้งหมดก็จะเป็นโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนางานพระศาสนาโดยตรง

### ทัศนคติต่องานสังฆพัฒนาในแขวงจำปาสัก

#### ๑. การเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสังคมพระสงฆ์

พระสงฆ์จะต้องเสียสละ พระสงฆ์มีความสามารถด้านการปฏิบัติ จะช่วยแก้ปัญหาความยากจน การว่างงาน ปัญหาในด้านอบายมุขต่างๆให้หมดสิ้นไป พระสงฆ์ไม่ควรนิ่งดูดายหากชาวบ้านและสังคมยังไม่พบเส้นทางแห่งการพ้นทุกข์ หรือยังวนเวียนอยู่กับปัญหาและอบายมุขต่างๆ

#### ๒. ความคิดเห็นต่อกระบวนการสังฆพัฒนา

พระสงฆ์ส่วนมากทำงานแบบไม่มีอุดมคติ ไม่จริงจัง แต่จะมีพระสงฆ์ส่วนหนึ่งที่ทำงานจริงจัง ช่วยกันจรรโลงพระพุทธศาสนา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของพระสงฆ์ที่บวชเข้ามาที่จะเป็นหลักสำคัญในพุทธศาสนานี้อย

#### ๓. ความคิดเห็นต่อแนวทางสังฆพัฒนาที่พึงประสงค์

ถ้าพระสงฆ์สนใจทำงานเผยแผ่เพื่อพระพุทธศาสนา เพื่อชาวบ้านและเพื่อสังคมมากขึ้นก็จะ เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ พระสงฆ์ต้องเน้นทั้งในด้านปริยัติและปฏิบัติควบคู่กัน เพราะถ้าขาดการปฏิบัติจะทำให้ไม่มีความหนักแน่น มั่นคง ไม่มีความเสียสละ เกิดความเห็นแก่ตัว

ปัจจุบันจะพบว่าพระสงฆ์ได้รับการศึกษาเท่ากับช้าง แต่มีการปฏิบัติเท่ากับแมว ต้องทำให้ก้ำกึ่งกันเหมือนกับการผลิตยา ถ้าไม่กินจะหายได้อย่างไร การเรียนก็เหมือนกัน เรียนมาแล้วต้องปฏิบัติอย่าให้อยู่แค่ตำรา การปฏิบัติจะเป็นการเผยแผ่เพื่อสังคมส่วนรวมโครงการพระธรรมทายาทนี้เป็นผลงานทางด้านการพัฒนางานพระศาสนา ที่พระสุวรรณ จันทะราชเป็นผู้ริเริ่มขึ้นในเขตภาค

อีสานและได้ฝากไว้แก่นักเผยแผ่ยุคหลังให้ช่วยกันสืบเจตนารมณ์ เป็นผลงานที่ยิ่งใหญ่ที่อำนวยประโยชน์สุขแก่มหาชนเป็นอย่างมาก ทำให้พระศาสนาเจริญรุ่งเรืองทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักร ตามความปรารถนาของผู้ก่อตั้งทุกประการ<sup>๒๘</sup>

**๒) ด้านเผยแผ่** งานเผยแผ่ที่มากมายทั้งด้านการพูดและการเขียนหนังสือ นั้นแสดงถึงประสิทธิผลในตัวผู้เผยแผ่ การเผยแผ่ของพระสุวรรณ จันทะราช เน้นที่การเผยแผ่หลักธรรมทางพุทธศาสนา ดังจะเห็นได้จากผลงานการพูดและการพูดโดยผ่านสื่อ แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลทางการพูดของผู้เผยแผ่โดยตรง ส่วนงานทางด้านการเขียน ก็ได้รับการตอบรับจากประชาชนเป็นจำนวนมาก

ถ้าจะยกย่องว่า พระสุวรรณ จันทะราช เป็นพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่โดดเด่นทุกด้านก็คงไม่ผิด เพราะเป็นคนมีจิตใจมั่นคงต้องงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาจริงๆ จากที่เคยได้ร่วมงานมาในอดีตได้เห็นความเป็นพระนักเทศน์ที่มีชื่อเสียง เสียงดังฟังชัด เทศน์ได้สนุกสนาน เพลิดเพลิน มีเนื้อหาสาระมากมาย ชวนให้ผู้ฟังอาจหาญว่าเงิในการนำไปประพฤติปฏิบัติตาม เทศน์ได้ทุกสภาวะทุกสถานการณ์ เป็นผู้มีผลงานการแสดงธรรมมารูปหนึ่ง มีผู้มาอาราธนาไปเทศน์หลายแห่งในแขวงจำปาสัก เมื่อแสดงธรรม ก็จะมีการบันทึกเสียงการแสดงธรรมทุกครั้ง ทำให้มีผลงานการแสดงธรรมบันทึกในแผ่นซีดีจำนวนหลายพันแผ่น และนำมาแจกจ่ายให้กับประชาชนผู้สนใจ นอกจากนั้นยังดำเนินการเผยแผ่พระศาสนาที่สำคัญๆ อีกมากมาย เพื่อความสุขความเจริญแก่ประชาชนทั่วไป เป็นผู้นำในการพัฒนาทั้งวัตถุและจิตใจอย่างไม่หยุดยั้ง โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย<sup>๒๙</sup>

ปฏิภาณในเรื่องเผยแผ่ธรรมะ หรือมีวิญญานเป็นนักเผยแผ่พระศาสนา พระสุวรรณ จันทะราช ได้ให้สัมภาษณ์ความในใจไว้ตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้าอุทิศชีวิตทั้งชีวิตเพื่องานพระศาสนาและส่วนรวมเพียงอย่างเดียว ดังนั้น ถ้าหากสามารถจะช่วยเหลือและพัฒนาอันใดให้แก่สังคม ก็ยินดีจะทำสุดความสามารถและข้าพเจ้ามีปณิธาน หรืออุดมคติของชีวิตในการทำงานอยู่ ๓ ประการ<sup>๓๐</sup> คือ

<sup>๒๘</sup> สัมภาษณ์ พระสุลียา สุริยวิโส, เจ้าอาวาสวัดพะบาท แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

<sup>๒๙</sup> สัมภาษณ์ พระบุญมา สุขโมโธ, เจ้าอาวาสวัดชะวันตพาน แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๙.

<sup>๓๐</sup> สัมภาษณ์ พระสุวรรณ จันทะราช, เจ้าคณะแขวงจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๙.

๑. เมื่อเราบวชอยู่ในพระศาสนา จะต้องอุทิศตนทำงานเพื่อประโยชน์ของพระศาสนา และสังคมให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๒. เมื่อเราบวชอยู่ในพระศาสนา จะต้องพยายามทำตนเองให้พ้นทุกข์ดับกิเลสตัณหาทำ นิพพานให้แจ้งให้ได้

๓. ถ้าเราบวชอยู่ไม่สามารถทำประโยชน์ทั้ง ๒ ประการข้างต้นนี้ให้บริบูรณ์ได้ ก็ไม่ควร อยู่ในศาสนาให้หม่อมองต่อไป<sup>๓๑</sup>

ดังนั้น ผลการปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ของพระสุวรรณ จันทะราช จึงหมายรวมเอา ผลงานการเผยแผ่ทั้งหมดทั้งที่เป็นการพูดและงานเขียน งานวรรณกรรมทางศาสนาที่ออกสู่สายตา ประชาชน ซึ่งผลงานเหล่านี้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมในทุกวงการ โดยผ่านผลงานทั้งหมดนั่นเอง

๓) **ด้านปกป้องพระพุทธศาสนา** การป้องกันเป็นอีกงานหนึ่งที่พระสุวรรณ จันทะราช มี บทบาทหลายเรื่อง โดยเฉพาะในบางช่วงจะมีผู้ที่เข้าใจและตีความหลักธรรมผิดๆ หรือมีข้อกล่าวหา พาดพิงมาจากลัทธิศาสนาอื่นๆ ในฐานะเป็นผู้เผยแผ่หลักธรรมทางพุทธศาสนา จากการศึกษาแล้ว พบว่า มีบทบาทในฐานะนักเผยแผ่ช่วยป้องกันและแก้ข้อกล่าวหาให้พุทธศาสนาในหลายเรื่อง ในที่นี้จะยกตัวอย่างเพียงบางเรื่องมาพอสังเขป ดังนี้

เรื่อง **“พระพุทธ”** มีคนจำนวนมากเข้าใจว่าพระพุทธรูปคือพระพุทธเจ้า คนโง่จึงชอบ บูชาเพราะเข้าใจว่าเป็นพระพุทธเจ้า เข้าใจว่าพระพุทธรูปที่เขาทำด้วยทอง เงิน หรือโลหะต่างๆ ตลอดทั้งทำด้วยผงร่ายแปดนั้นคือพระพุทธเจ้า ในที่สุดก็ถูกคนขี้โกงหลอกเอาเงินไป พระพุทธรูป กลายเป็นสินค้า มีการโฆษณาความดีเด่น ความขลัง ความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปหรือหลวงพ่อ ต่างๆ กันอย่างโจ่งครึ้มทางโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ตลอดทั้งรายการวิทยุ สิ่งนี้คือความเข้าใจของคน โง่ ความจริงพระพุทธรูปเป็นสัญลักษณ์หรือรูปเปรียบเทือนนั้นหาใช่พุทธะจริงหรือพระพุทธเจ้าองค์ จริงไม่ อีกพวกหนึ่งเข้าใจว่าพระพุทธรูป หมายถึง พระพุทธเจ้าที่เป็นเนื้อหนังจริงๆ เทียบสั่งสอน สัตว์อยู่ในประเทศอินเดีย เมื่อสมัย ๒,๕๐๐ กว่าปี ซึ่งพระองค์ได้ปรินิพพานไปแล้ว

สำหรับคนที่ฉลาดมีปัญญาเข้าใจคำว่า “พุทธะ หรือ พระพุทธ” หมายถึงความสะอาด สว่าง สงบ ซึ่งเรียกว่าพระปัญญาธิคุณ พระวิสุทธิคุณ พระมหากรุณาธิคุณ ที่มีอยู่ในจิตใจของ

<sup>๓๑</sup> เรื่องเดียวกัน.

พระพุทธเจ้า คือ มีความรู้ ความตื่น ความเบิกบาน จึงได้นามว่าพุทธะ ไม่ได้หมายเอาส่วนร่างกาย ซึ่งเป็นร่างกายเดิมของเจ้าชายสิทธัตถะ ดังนั้น ตัวพุทธะที่แท้จริงนั้นหมายถึง ความสะอาด สว่าง สงบ ความเบ่งบานแห่งปัญญาที่มีในใจ ฉะนั้นตัวพุทธะที่แท้จริงนั้น จึงไม่ตายมีอยู่เป็นอนันตกาล ดังพระพุทธองค์เคยตรัสไว้ว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม”<sup>๓๒</sup> ซึ่งไม่ได้ตรัสว่าผู้ใดเห็นพระพุทธรูปหรือเห็นร่างกายท่านผู้นั้นเห็นธรรม แต่ผู้ใดเห็นธรรม คือ เห็น อริยสัจสี่ เห็นปฏิจจสมุปบาท เห็นอิทัปปัจจยตา จึงชื่อว่าเห็นตัวตนที่แท้จริง เพราะบุคคลผู้เห็นธรรม เหล่านี้ย่อมมีจิตใจ สะอาด สว่าง สงบ เหมือนพระพุทธองค์

#### ๕) ด้านการใช้ภาวะผู้นำ

พระสุวรน จันทราช มีความรู้ความเข้าใจ พร้อมทั้งความสามารถประสบการณ์ในงานที่ ทำอย่างถ่องแท้ อีกทั้งการจัดทำโครงการไว้ล่วงหน้า จัดหาวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินการให้พร้อมจะ ทำให้บรรลุเป้าหมายได้โดยประหยัดมากที่สุด และจะมีประสิทธิภาพมากหรือน้อย ต้องพิจารณาที่ ความสำเร็จของผลงาน ดังนั้น จึงเห็นว่าผู้นำจึงต้องมีสติปัญญาพิจารณาความเหมาะสมทั้งเวลาและ โอกาสในการดำเนินการ อีกทั้งควรยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแสวงหาความร่วมมือเพื่อให้ทุกฝ่ายที่ เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ได้แก่ความร่วมมือจากคณะสงฆ์ภายในวัด อุบาสกอุบาสิกาที่ ร่วมบำเพ็ญกุศลในเขตวัดนั้นๆ ในขณะเดียวกันควรมีการบริหารที่ดี มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมี ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสที่ยาวนาน มีโอกาสได้วางแผนการก่อสร้าง เอาจริงเอาจังกับ งานสาธารณูปการจึงจะสามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

#### ๕) ด้านความรู้ความเข้าใจ

ความรู้ความเข้าใจได้รับจากการศึกษาในงานในวัดและสถานที่ต่างๆ มีการสอบถามผู้รู้เพื่อ นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับวัดและสภาพแวดล้อมของตน<sup>๓๓</sup> เพราะว่าเป็นงานที่ผู้ปฏิบัติโดยตรง คือเจ้าอาวาสและเจ้าคณะในทุกระดับควรจะต้องมีส่วนในการควบคุมดูแลและส่งเสริมนอกจากนี้ มี งานอีกส่วนที่เป็นงานประเภทนี้ด้วย คือ ๑.การจัดการสิ่งแวดล้อมภายในวัด ๒.การจัดการฝังวัด ๓.การจัดวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและการเรียนรู้ ๔.การจัดพิพิธภัณฑ์ในวัดรวมเข้าเป็นงาน

<sup>๓๒</sup> ส.ช.(ไทย) ๑๗/๘๗/๑๕๙.

<sup>๓๓</sup> สัมภาษณ์ พระสุวรน จันทราช, เจ้าคณะแขวงจำปาสัก แขวงจำปาสัก สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว, วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๙.

สาธารณูปการด้วย<sup>๓๔</sup> ในขณะเดียวกันงานสาธารณูปการต้องมีการวางแผนการจัดรูปแบบในการวางแผน เช่น กุฏิ ฼าปนสถาน ให้เป็นหมวดหมู่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ใช้สอยที่สะดวก ในวัดควรมีห้องน้ำห้องครัวที่พร้อมอำนวยความสะดวกในการบำเพ็ญกุศลของพุทธศาสนิกชน ที่ง่ายสะดวกและประหยัดทั้งสถานที่ใช้สอยและแรงงานในการดูแลรักษา และที่สำคัญอีกประการคือควรมีแผนแม่แบบในการพัฒนาวัดดำเนินตามความเป็นจริงเหมาะสมกับความต้องการของพระภิกษุและญาติโยมทั้งอาคารสถานที่ พอใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ ให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยอีกประการหนึ่งการสาธารณูปการคือ การก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุขึ้นใหม่ปรับปรุงศาสนวัตถุและสถานที่ ที่มีอยู่เดิมหรือที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่ เพื่อให้เป็นระเบียบเหมาะสมยิ่งขึ้น<sup>๓๕</sup>

พระสุวรน จันทะราชในฐานะที่เป็นพระสงฆ์นักเผยแผ่ เห็นว่าความเข้าใจดังกล่าวเป็นภัยต่อศาสนา อันจะเป็นเหตุให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเข้าใจคลาดเคลื่อนและจะนำความวุ่นวายมาสู่ชาวพุทธโดยตรง แต่ก็จะชี้แจงดังเช่นเรื่องตัวอย่างที่ยกมากล่าวข้างต้น เพราะเกรงว่าชาวพุทธทั้งหลายจะพากันละทิ้งการปฏิบัติธรรมด้วยการไปยึดถือสิ่งที่มีใช้เป็นแก่นของพระพุทธศาสนาจนเสียหมด เป็นการบิดเบือนคำสั่งสอนพระพุทธศาสนา หรือมีความเข้าใจคำสั่งสอนในทางที่ผิดอาจทำให้ศาสนาเสื่อมโดยเร็ว ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องป้องกันพระพุทธศาสนาด้วยการใช้ความรู้ สติปัญญาและความรอบคอบอย่างสูงในการแสดงหรือบรรยายธรรมในสิ่งที่ถูกต้องแก่ชาวพุทธเพื่อให้เข้าใจว่าคำสั่งสอนเป็นเช่นไร

#### ๔.๓ สรุป

พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุวรน จันทะราช มีความหลากหลาย โดยอาศัยปัจจัยด้านคุณลักษณะองค์ประกอบของการแสดงหรือบรรยายธรรม ในฐานะผู้บรรยายเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความน่าเชื่อถือ บุคลิกลักษณะน่าเลื่อมใส สถานภาพและบทบาท ความเป็นกันเอง การสร้างสารที่ง่าย การสร้างบรรยากาศ การทุ่มเทในการเผยแผ่ได้ เนื้อหาสาระรวมถึงหลักธรรมในการเผยแผ่ของพระสุวรน จันทะราช นอกจากนี้ ปัจจัยที่เป็นจุดเด่นอีกประการหนึ่ง คือปัจจัยด้านทางสังคม คือ การที่ท่านได้แบบอย่างที่ดีจากครูอาจารย์

<sup>๓๔</sup> เรื่องเดียวกัน.

<sup>๓๕</sup> อ้างแล้ว

แล้วนำมาปรับใช้ในการดำเนินการเผยแผ่ และท่านเป็นผู้มีความตั้งใจในการทำงานด้านการเผยแผ่ เป็นผู้มีความเกียรตินทางสังคม และเป็นผู้ที่สังคมให้การยอมรับ ปัจจัยดังที่ได้กล่าวมานั้น จึงทำให้เกิดเป็นผลของการปฏิบัติงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา เกิดเป็นคุณค่าแก่บุคคลและสังคมด้านต่างๆ ดังนี้

๑. ปัจจัยที่เกิดผลแก่บุคคล พระสุวรรณ จันทะราช ได้ทำหน้าที่ของการเป็นผู้รู้ ใฝ่ศึกษา เป็นนักคิด นักค้นคว้า นักอ่านและนำความรู้ที่ได้มาเป็นเครื่องพัฒนาชีวิตตนเอง และเพิ่มพูนความรู้แก่ประชาชนอันเป็นผลนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตทำให้เปลี่ยนแปลงความเชื่อ ทศนคติ ความคิดและพฤติกรรมให้นับถือพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพของจิตใจ ตามเหตุที่ว่า จิตที่พัฒนาดีแล้ว ย่อมนำความสุขมาให้

๒. ปัจจัยที่เกิดผลแก่สังคม พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับครอบครัวในฐานะเป็นรากฐานของสังคม พระสุวรรณ จันทะราชได้ปลูกฝังความศรัทธาและความเชื่อมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา โดยเริ่มจากการพัฒนาที่บุคคล สังคมครอบครัว ไปสู่การพัฒนาของสังคมส่วนใหญ่ รู้จักนำความเจริญทางด้านวัตถุมาเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาทางด้านจิตใจ รู้จักแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจและการปกครอง สร้างความมั่นคงและสันติสุขแก่สังคมมนุษย์ ย่อมทำให้สังคมส่วนใหญ่มีความร่มเย็น

๓. ปัจจัยที่เกิดผลแก่ศาสนา ได้เห็นคุณค่าของหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาว่าทำให้สังคมมีความสุข ก็จะช่วยกันทำนุบำรุงและเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนให้กว้างขวางขึ้น และรู้จักหวงแหน ช่วยกันปกป้องพระพุทธศาสนาให้อยู่คู่กับสังคมมนุษย์ตลอดไป ย่อมทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงสืบต่อไป